

SLOVENIJA IN NATO ↙

Zavezniki

že 20 let

REVIJA SLOVENSKA VOJSKA JE INTERNO
INFORMATIVNO GLASILO O VOJSKI,
OBRAMBI TER ZAŠČITI IN REŠEVANJU.

UREDNIK: Marko Pišlar

NOVINARKA: Jerneja Grmadnik

FOTOGRAF: Bruno Toič

LEKTORIRANJE: Natalija Krese, Tina Pečovnik

TAJNICA UREDNIŠTVA: Milena Topolovec

NASLOV UREDNIŠTVA
Vojkova cesta 55, 1000 Ljubljana
Telefon: +386 1/471 26 62
Faks: +386 1/431 12 42

Elektronska pošta: urednistvo.sv@mors.si

OBLIKOVNA ZASNOVA: Agencija Adeo
OBLIKOVANJE
IN LIKOVNO-TEHNIČNO UREJANJE:
Polona Čelhar, Lepa reč

TISK: Tiskarna Skušek, d. o. o.
NAKLADA: 8000 izvodov

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI: BOBO

Prispevki, objavljeni v reviji, niso uradno
stališče Ministrstva za obrambo.
Nenaročnega gradiva in fotografij
ne vračamo.
Naslednja številka izide 29. aprila 2024.

SPREMLJAJTE NAS NA DRUŽBENIH OMREŽJIH.

Revija Slovenska vojska je
članica Evropskega združenja
vojaških novinarjev (EMPA).

Foto Bruno Toič

7
SLOVENIJA MED
ČLANSTVOM V NATU GOSTILA
VEČ POMEMBNIH DOGODKOV

Mejniki članstva
Republike Slovenije
v zavezništvu

18
SLOVENIJA SE NI
IZKAZALA KOT DOVOLJ
VERODOSTOJNA ČLANICA

Pogovor z bivšim
ministrom in profesorjem
dr. Antonom Grizoldom

40
Z NATOVIMI SREDSTVI
DO POSODOBITVE
VOJAŠKEGA LETALIŠČA

Obnova letališča v Cerkljah
ob Krki iz Natovega programa
varnostnih investicij

10
NATOVA ODVRAČALNA
IN OBRAMBNA DRŽA

Slovenija prispeva
k zavezniški obrambni
in odvrtačni držbi

22
VAROVANJE SLOVENSKEGA
NEBA KOT DEL NATOVEGA
SISTEMA

Varuhi slovenskega
neba že 20 let vpeti
v Natovo strukturo

43
NATOV CENTER ODLIČNOSTI
ZA GORSKO BOJEVANJE

V Natovem centru izboljšali
zmogljivosti za vojaške
operacije v gorah

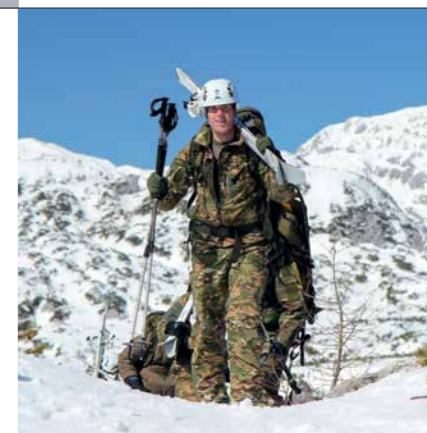
13
20 LET EVRO-
ATLANTSKE
VARNOSTI

Približevanje Republike
Slovenije Severnoatlantskemu
zavezništvu

24
SLOVENSKA VOJSKA
DEJAVNA NA NATOVIH
MISIJAH

Na misijah pod vodstvom
zavezništva skoraj
13.500 pripadnikov

Letos zaznamujemo dve pomembni obletnici v zgodovini Republike Slovenije – 20-letnici članstva v Evropski uniji in Natu. Danes lahko potrdimo, da je bila za uresničevanje zunanjepolitičnih in nacionalnovarnostnih interesov vključitev v evro-atlantske integracije ena najpomembnejših odločitev takratne mlade države. Pri uresničevanju tega cilja se je poenotila politika, z veliko podporo pa so ga na posvetovalnem referendumu 23. marca 2003 podprli tudi državljanke in državljani Republike Slovenije. Vsa prizadevanja so omogočila, da smo se na koncu zahtevne poti pridružili klubu razvitih držav v Evropski uniji in Severnoatlantskem zavezništvu. Torej skupnostima, ki temeljita na demokratičnih vrednotah, vladavini prava, spoštovanju človekovih pravic in svoboščin ter ozemeljske celovitosti in suverenosti. Tako smo podkrepili ohranjanje in varovanje enakih vrednot, za katere smo si prizadevali pred nastankom svoje države, med njim ter po njem.

Številni izzivi, s katerimi se spoprijemamo po hladni vojni, kot so podnebne spremembe, raznovrstni učinki globalizacije, prebojne tehnologije, multipolarnost in spodkopavanje mednarodnega prava, družbene in demografske spremembe, hibridne grožnje in oboroženi konflikti, so večplastni ter spremenljivi. Nobena država jih ne more reševati sama, nujni sta sodelovanje in povezovanje idej, pristopov, virov ter zmogljivosti. Zato je velika dodana vrednost prav v mednarodnem sodelovanju in članstvu v evro-atlantskih integracijah. Sloveniji je članstvo omogočilo sooblikovanje politik na različnih področjih družbenega delovanja, dostop do zahtevnih znanstvenotehnoških rešitev, širše gospodarske možnosti in vire, obrambno-vojaško sodelovanje ter skupna varnostna zagotovila.

Zgodovinsko gledano so preoblikovanje varnostne arhitekture ter širitev in vključevanje institucij, predvsem Evropske unije in Nata, pomembno prispevali k večji predvidljivosti ter stabilnosti na območju vzhodne, jugovzhodne in srednje Evrope ter tudi v širšem mednarodnem okolju. Načelo mirnega reševanja sporov je v središču vzajemnega sodelovanja držav v skupnosti. V teh okoliščinah sta Sloveniji, kot mladi državi na mednarodnem parketu, ki si je morala samostojnost zagotoviti z orožjem in je hkrati spremljala občutne družbene spremembe v svoji soseščini ter širše, Natov varnostni dežnik in vpetost v institucionalni okvir zavezništva predstavljala pragmatično ter deloma tudi eksistencialno pomembno politično prizadevanje za razvojno prihodnost države in njenega obrambnega sistema.

Desetletna pot približevanja v okviru Partnerstva za mir in 20-letno članstvo v Natu sta Sloveniji v politično-institucionalnem, zakonodajnem, pravnem, gospodarskem, varnostnem ter obrambno-vojaškem smislu pustila velik pečat. Šli smo skozi zahteven proces sprememb v obrambnem sistemu, priprave strateških dokumentov, uresničevanja načrtov in ciljev, poročanja in pogajanj. Za Slovensko vojsko predstavlja članstvo v zavezništvu obsežen proces prilaganja, preoblikovanja, integracije in profesionalizacije, ki nenehno poteka. To je opazno tudi v aktualnem času precejšnjih sprememb zavezniške države, regionalnih načrtov, pripravljenosti in odzivnosti sil, v skupnih vajah ter sodelovanju z obrambno industrijo.

Ni skrivnost, da so se pri posodobitvi Slovenske vojske v zadnjih 20 letih dogajali zastoji pri vzpostavitvi zmogljivosti in upad rasti obrambnih izdatkov ter investicij, česar ni mogoče nadoknaditi čez noč. V zadnjem obdobju se sicer stanje postopoma izboljšuje, vendar so nujna dodatna prizadevanja na kadrovskem, finančnem, materialnem in drugih področjih. V preteklem letu so bile sprejete ključne strateške usmeritve za opremljanje in razvoj Slovenske vojske do leta 2040. V dobrobit Slovenije je treba sprejeta določila tudi dosledno uresničevati v okviru mandata več vlad in sklicev državnega zbora. Tako si bomo zagotavljali ustrezno raven svoje

varnosti ter podpirali varnost zaveznic, podkrepili kredibilnost in ugled države ter imeli razvojno naravnano in posodobljeno Slovensko vojsko.

Nato je družina enako mislečih partnerjev, ki si želijo blaginje, miru, stabilnosti in spoštovanja demokratičnih vrednot. Za Slovenijo je sobivanje v tej družini, v kateri imamo ugodnosti in obveznosti, zelo pomembno. Verjamem, da ob 20-letnici članstva v Natu ni prostora za dileme, ali je bila odločitev prava. Bila je. Zaradi te odločitve smo danes varnejši – o tem ni dvoma. Brez kolektivne obrambe bi namreč ostali izoliran otok na zemljevidu, ki bi bil brez varnostnih zagotovil ali posebnih strateških partnerstev podvržen precej večjim tveganjem ob različnih spremembah na območju jugovzhodne Evrope in širše. Tudi nauki iz zgodovine, geostrateška lega in omejene demografske, gospodarske in druge kapacitete govorijo v prid večji nacionalni ranljivosti v tem primeru. Na pomen varnosti in vzpostavitve zmogljivosti nas opozarja več kot 50 oboroženih konfliktov po svetu, med njimi tudi spopadi na Bližnjem vzhodu in vojna v Ukrajini. Varnost je dobrina, ki je nujna za delovanje vseh drugih podsistemov, zato je ne smemo nikoli dojemati kot samoumevno. Moramo pa za to skupno zavarovalno polico tudi vsi pravično in uravnoteženo prispevati. 75 let po ustanovitvi Severnoatlantskega zavezništva še kako drži starogrški rek, da združeni stojimo, razdeljeni pademo. Prepričana sem, da bo Republika Slovenija v sodelovanju z drugimi ostala trden člen v zavezniški verigi.

Dr. Nataša Pirc Musar,
predsednica Republike Slovenije in
vrhovna poveljnica obrambnih sil

29. marca letos bomo zaznamovali 20. obletnico vstopa v Nato. Leta 2004 so bile poleg Slovenije kandidatke še Estonija, Latvija, Litva, Slovaška, Bolgarija in Romunija, samo v naši državi pa smo glede članstva v zavezništvu izvedli referendum. Članstvo v Natu je podprlo dobrih 66 odstotkov državljanov.

Izjemno je, da nam je v času po koncu hladne vojne in po slovenski osamosvojitvi, ki jo je bilo treba obraniti v vojni, uspelo doseči politični ter družbeni konsenz za včlanitev v vojaško-politično organizacijo. Gre za unikaten kolektivni klub, ki nam zagotavlja najboljšo mogočo obliko kolektivnega varnostnega in obrambnega zagotovila ter v katerem se napad na eno izmed zaveznic šteje kot napad na vse. Z vidika majhne države, kot je Slovenija, je vstop v Nato, poleg članstva Slovenije v Evropski uniji istega leta, eden izmed naših največjih zunanjepolitičnih dosežkov. Samo z oporo na svoje zmogljivosti namreč ne bi mogli v tolikšnih meri in obsegu zagotavljati nacionalne varnosti ter obrambe. In bolj kot kadar koli do zdaj trenutne zaostrene varnostne razmere v bližnji in daljni okolici potrjujejo pravilnost takratne odločitve.

Pri tem smo se zavedali, da Republika Slovenija potrebuje vojsko, ki bo v sodelovanju z zavezniškimi vojskami sposobna obraniti državo, sodelovati pri zagotavljanju varnosti države in državljanov ob naravnih in drugih nesrečah ter okrepjeno sodelovati v prizadevanjih zagotavljanja ali vzpostavljanja miru v svetu. Prizadevali smo si za čim večjo povezanost z zavezništvom in zagotovitev pogojev za razvoj celotnega obrambnega sistema. V tem okviru je pomemben transformacijski dejavnik slovenskih oboroženih sil tudi sodelovanje v mednarodnih operacijah in na misijah, ki smo ga sicer uresničevali že pred vstopom v Nato, v 20 letih članstva pa pomeni tudi neprimerljivo izkušnjo za več kot 15.000 pripadnikov Slovenske vojske. Sodelovanje v mednarodnih operacijah in na misijah je potekalo predvsem pod vodstvom Nata, Evropske unije in Organizacije združenih narodov. V vseh teh letih je bilo usmerjeno predvsem na Zahodni Balkan kot strateško pomembno regijo za Slovenijo, ki ji izreden pomen za varnost in stabilnost celotnega zavezništva pripisuje tudi Nato. V zavezništvu smo nadaljevali dejavno podporo tudi zavezniški politiki odprtih vrat in izpostavljali potrebo po jasni evro-atlantski perspektivi držav Zahodnega Balkana. V duhu solidarnosti in enotnosti zavezništva smo z okrepljeno prednjo prisotnostjo od leta 2017 vključeni tudi v izvajanje varnostnih zagotovil zaveznicam na južnem ter vzhodnem krilu zavezništva.

S članstvom v Natu niso pridobili samo Slovenska vojska in obrambni vidiki države, večje varnostne stabilnosti sta deležni celotna država in družba. Naložbe v slovensko gospodarstvo so varnejše in zanesljivejše, več je priložnosti za obrambno industrijo, akademsko sfero ter možnosti za raziskave in razvoj, tudi glede novih tehnologij.

Desetletje nezadostnih obrambnih vlaganj, tudi na račun solidarnega prispevanja obrambnega resorja k reševanju gospodarsko-finančne krize in stabilizaciji javnih financ, ni več opravičilo, da smo z vstopom v Nato prejeli več varnosti za manj denarja. Žal nam v 20 letih ni uspelo doseči nacionalnega političnega konsenza za vzpostavitev ključnih zmogljivosti, in sicer bataljonske bojne skupine ter izvidniškega bataljona, ki ju objubljammo Natu že od vstopa in ki bi bila pomemben nacionalni prispevek v skupno varnost in obrambo ter bi drastično obrnila jeziček na tehnični kredibilnosti v prid Slovenije. Glede na varnostne razmere je zato toliko pomembnejše, da za Slovensko vojsko zagotovimo neprekinjen in predvsem stabilen vir financiranja. Načrtovano je sicer postopno približevanje dvema odstotkoma bruto domačega proizvoda do leta 2030, pri čemer cilj 20 odstotkov obrambnih izdatkov za naložbe v glavno opremo, vključno z raziskavami in razvojem, že dosegamo. Poleg financ in opreme ostajata velika izziva tudi popolnjevanje in

zadrževanje kadra za Slovensko vojsko. Z odločitvijo o ukinitvi nabornišтва leta 2003 in popolnjenju Slovenske vojske s poklicnimi vojaki ter pogodbeno rezervo smo ostali brez jedra pripadnikov z opravljenim temeljnim vojaškim usposabljanjem. V strokovni javnosti je sicer razprava o ponovni uvedbi vseh sestavin obrambnih dolžnosti vedno prisotna, glede na mednarodne varnostne razmere pa vse aktualnejša in realnejša, kajti svet je v položaju, ki si ga nismo želeli. Zato na ministrstvu razmišljamo o konceptu, ki smo ga v prejšnji državi poznali pod imenom splošna ljudska obramba. Imeti svojo državo je privilegij, ki s seboj prinaša odgovornost tudi na varnostnem in obrambnem področju. Danes je nujno, da smo v vojaškem in širšem smislu pripravljeni na možnost različnih oblik varnostnih groženj ter tveganj, ki imajo lahko ne le civilne, temveč tudi vojaške implikacije. Zato sta nujni prilagodljivost in sprememba miselnosti, kar nas ne nazadnje učijo tudi zgodovinske izkušnje.

Pri tem nismo sami, temveč se lahko opremo na zaveznike v Natu. Nacionalna odgovornost ostaja določitev ustrezne in trajne zagotovitve virov, ki bodo usmerjeni v vzpostavitev ključnih zmogljivosti, ki bodo zagotavljale potrebno raven obrambne sposobnosti države ter hkrati omogočale kredibilen prispevek v skupno varnost in kolektivno obrambo. Večji politični in družbeni konsenz bo pri tem zelo pomembnem. Verjamem, da nam bo uspelo, saj smo že večkrat združili moči in dokazali enotnost.

Marjan Šarec,
minister za obrambo
Republike Slovenije

Slovenska vojska je v zavezništvu začela sodelovati po tem, ko je s podpisom Severnoatlantske pogodbe leta 2004 v Nato pristopila Republika Slovenija. Država kot celota, to pomeni vsi njeni vitalni deli oziroma instrumenti nacionalne moči, torej diplomatski, ekonomski, informacijski in vojaški, vključno s podporo volivk in volivcev, je ocenila, da je članstvo v tem zavezništvu zelo pomembno, kar zadeva obrambno-varnostno področje.

Slovenija je že v osamosvojitvenem procesu predvidela in izkusila pomembnost razpoložljivosti lastnih sil, ki so sposobne zagotoviti obrambo ter varnost ob nepredvidljivih izzivih, kot se je pokazalo leta 1991 v vojni za Slovenijo. Posledice nezadostnosti sil in oborožitve so dramatično izkusile nekatere druge republike nekdanje države.

Tako je bilo na mestu, da si kot majhna država zastavimo vprašanje, koliko smo sposobni zagotoviti opravljanje poslanstva Slovenske vojske, ki presega naše teritorialne meje. Slovenija namreč ni bila in ni osamljen otok, ki bi ostal ob širšem spopadu nedotaknjen ter neprizadet, saj je vpeta v širši geopolitični kontekst.

Leta 2004 je Slovenija ocenila, da vstop v zavezništvo poleg povečanja varnosti prinaša tudi večjo vojaško moč. S članstvom je sprejela prednosti, pravice in dolžnosti, ki neposredno učinkujejo ne samo na sposobnost Slovenske vojske za obrambo svoje ozemelske celovitosti in nedotakljivosti, temveč tudi na njen prispevek k odvrčalnici in kolektivni obrambni držici zavezništva.

V Slovenski vojski se ves čas zavedamo, od kod črpamo vojaško moč. Ta je odvisna od parametrov, med katerimi so najpomembnejši obseg, kakovost, oprema, oborožitev, usposobljenost in sposobnost poveljniške linije ter mednarodna integracija. Zato potrebujemo podporo v širšem slovenskem družbenem in političnem kontekstu, da lahko ostajamo strokovni, realistični ter predvsem pripravljeni za obrambo domovine in prispevek na mednarodni ravni.

Izkušnje z mednarodnih vojaških vaj in misij zavezništva kažejo, da vojske Natovih članic delijo podobne vrednote ter so sposobne sodelovati, poenotiti postopke, se uspešno sporazumevati in slediti skupnemu cilju – zagotavljanju miru in varnosti. Prav zato se zavedamo odgovornosti pri izpolnjevanju danih zavez. Solidarnost med pripadnicami in pripadniki vojsk držav članic Nata temelji na osnovni pravičnosti, da vsaka prispeva svoj delež pri izpolnjevanju dolžnosti. V dvajsetih letih sodelovanja v Natovih aktivnostih smo kot Slovenska vojska dokazali, da naše pripadnice in pripadnike v primerjavi z bolj opremljenimi in oboroženimi vojskami odlikujejo predvsem delavnost, strokovnost in predanost.

Številni aktualni geostrateški izzivi po svetu in tudi na evropskih tleh so izziv tako za države članice zavezništva ter širše kot njihove vojske. Odvrčalna in obrambna drža ni mrtva črka na papirju. Oživilo se je tudi vprašanje petega in še posebej tretjega člena pogodbe zavezništva, ki sta za vojske držav članic – tudi za Slovensko vojsko – zelo pomembna.

Naša država in z njo Slovenska vojska z izpolnjevanjem svojih obveznosti in prevzemanjem sorazmernega deleža bremen znotraj zavezništva, med katerimi so v ospredju naložbe v njen razvoj, oborožitev in kadre, pravzaprav razvijata in vzdržujeta vlogo enakovredne partnerice, krepita sebe ter odpornost in varnost vseh segmentov države. To je v času obsežnih varnostnih premikov, ki potekajo pod površjem zemljevida sveta, in sodobnih varnostnih izzivov še kako pomembno.

Z Natom in Evropsko unijo ustvarjamo varno prihodnost za vse.

Generalpodpolkovnik Robert Glavaš,
načelnik Generalštaba Slovenske vojske

SLOVENIJA MED ČLANSTVOM V NATU GOSTILA VEČ POMEMBNIH DOGODKOV

BESEDILO Katarina Lindič
in mag. Ivan Hostnik, DOP
FOTO Bruno Toič

**Neformalno zasedanje
obrambnih ministrov Nata
v Portorožu leta 2006**

Severnoatlantsko zavezništvo (angl. North Atlantic Treaty Organization – Nato), ki je bilo ustanovljeno na pogorišču druge svetovne vojne, se je v zgodovini že večkrat uspešno prilagodilo različnim varnostnim in družbenim spremembam ter tako upravičilo status najuspešnejšega in najmočnejšega obrambnega zavezništva v sodobni zgodovini. Poleg vojaške organizacije je Nato tudi pomembno politično zavezništvo, ki temelji na enotnosti, solidarnosti in spoštovanju skupnih vrednot, kot so demokracija, človekove pravice ter vladavina prava.

Del zavezništva, ki ga sestavljajo visoko razvite demokratične države, je želela postati tudi Republika Slovenija. Pristop Republike Slovenije k Severnoatlantski pogodbi je uresničitev enega najpomembnejših zunanjepolitičnih in obrambno-vojaških ciljev, ki smo si ga zastavili ob naši osamosvojitvi leta 1991. Odločitev o pridružitvi zavezništvu je primarno predstavljala odraz volje državljanov in državljanov, ki so marca 2003, leto dni pred vstopom Slovenije v Nato, na referendumu podprli članstvo v tej organizaciji. 24. februarja 2004 smo ratificirali Severnoatlantsko pogodbo v Državnem zboru Republike Slovenije, polnopravna članica pa smo postali po uspešno deponirani listini o pristopu k Natu v Washingtonu 29. marca 2004. S pridružitvijo zavezništvu je Slovenija dobila pomembna varnostna zagotovila, vključno z zagotovitvijo kolektivne obrambe, ki jo opredeljuje 5. člen Severnoatlantske pogodbe. Poleg tega smo kot del evro-atlantske varnostne skupnosti nase prevzeli tudi številne odgovornosti in obveznosti.

Z NATOM POVEZANI DOGODKI V REPUBLIKI SLOVENIJI

Članstvo v Natu je Republiki Sloveniji zagotovilo varno in stabilno okolje, kar ji je omogočilo uspešno doseganje zastavljenih obrambno-vojaških ciljev ter okvir za krepitev blaginje njenih državljanov. V dveh desetletjih članstva v Natu smo s številnimi za našo državo pomembnimi dogodki prispevali k oblikovanju pomembnih zavezniških odločitev in politik. V nadaljevanju izpostavljamo nekatere vidnejše dogodke, ki jih je v preteklosti gostila Slovenija in so pripomogli k prepoznavnosti naše države v zavezništvu.

Le leto dni po vstopu v Nato je v Ljubljani potekalo petdnevno zasedanje Natove parlamentarne skupščine, na kateri je aktivno sodeloval Natov takratni generalni sekretar Jaap de Hoop Scheffer, ki je izpostavil pomembno vlogo malih držav, tudi Slovenije, znotraj zavezništva. V okviru priprav na zasedanje voditeljev Nata v Rigi je bilo septembra 2006 v Portorožu organizirano dvodnevno neformalno zasedanje obrambnih ministrov Nata. Dogodek je prispeval h krepitvi prepoznavnosti ter uveljavitvi naše države kot tvorne zaveznice.

Leta 2009 smo zaznamovali prvih pet let članstva v Natu. Ministrstvo za obrambo je takrat v sodelovanju z Evro-atlantskim svetom Slovenije februarja pripravilo seminar *NATO – Young at 60*. To leto so v Sloveniji potekali tudi drugi vidnejši dogodki, povezani z Natom. Izpostaviti velja majsko srečanje direktorjev obveščevalnih služb držav članic Nata na Brdu pri Kranju, na katerem so sodelovali več kot sto najvišjih strokovnjakov iz obrambnih obveščevalnih služb ter tudi nekateri vidnejši Natovi predstavniki. Tudi v pripravah na oblikovanje Natovega strateškega koncepta, sprejetega leta 2010, je imela naša država pomembno vlogo. Ministrstvo za obrambo je jeseni 2009 v sodelovanju z zunanjim ministrstvom in britanskim inštitutom (angl. Royal United Services Institute – RUSI) organiziralo drugi načrtovalni seminar za pripravo Natovega strateškega koncepta. Osrednja tema seminarja, ki je potekal na Brdu pri Kranju, so bile zavezniške operacije, pri čemer je tudi Slovenija predstavila svoje mednarodne operativne izkušnje in znanje.

Z različnimi dogodki po vsej državi smo zaznamovali tudi 10. in 15. obletnico pristopa k Natu. Deseti jubilej je potekal pod sloganom *Slovenija in Nato – včeraj, danes, jutri*, pri čemer je Natov tedanji generalni sekretar Anders Fogh Rasmussen izpostavil aktivno delovanje Slovenije v Natu in jo prepoznal kot dokaz uspešne zavezniške politike odprtih vrat. V času naše 10. obletnice vstopa v Nato so bili v Ljubljani na neformalnem srečanju tudi Natovi direktorji za obrambno politiko. Bistvo 15. jubileja je povzel naslov *Nato in Slovenija – 70 in 15, perspektive in spoznanja*. Na takratni proslavi je Jens Stoltenberg, Natov tedanji in aktualni generalni sekretar, v videoposlanici Slovenijo pohvalil za uspešno sodelovanje v številnih Natovih operacijah in na misijah. Hkrati je Slovenska vojska ob tem jubileju jeseni 2019 v Sloveniji prvič gostila zasedanje Natovega vojaškega odbora na ravni načelnikov generalštabov. Zasedanju je predsedoval takratni predsedujoči Natovemu vojaškemu odboru maršal zračnih sil Stuart Peach, ki je navzoče spomnil na bistvo močnega zavezništva in pomen združenega odgovora na prihajajoča varnostna tveganja.

Vstop Republike Slovenije v Nato je vsekakor neponovljiv mejnik, s katerim se je močno okrepila slovenska obrambna in vojaška identiteta ter so se pospešili različni transformacijski procesi, ki smo jih uspešno končali že pred dobrim desetletjem. Slovenski obrambni sistem in Slovenska vojska sta novembra 2015 z vzpostavitvijo Natovega centra odličnosti za gorsko bojevanje v Poljčah prejela veliko priznanje za strokovno znanje in izkušnje na področju bojevanja v gorskem svetu. Julija 2019 se je 25 direktorjev Natovih centrov odličnosti tudi udeležilo letne konference, ki jo je takrat gostil Natov center odličnosti v Poljčah.

Slovenski politični vrh je oktobra 2018 gostil generalnega sekretarja Nata Jensa Stoltenberga, ki je našo državo obiskal med svojim gostovanjem

v regiji. V sporočilu sogovornikom je izpostavil predvsem pravično delitev zavezniških bremen in potrebo po dvigu obrambnih izdatkov, kar pa je za našo državo še danes izziv. V luči prilagajanja zavezništva novi varnostni realnosti sta nas v preteklem letu obiskala tudi Natova najvišja vojaška predstavnika. Na povabilo Slovenske vojske je bil februarja 2023 na uradnem obisku predsedujoči Natovemu vojaškemu odboru admiral Rob Bauer. Ta je s sogovorniki spregovoril o spremenljivi varnostni situaciji na Zahodnem Balkanu in Natovem vzhodnem krilu ter o razvoju Slovenske vojske in njenem prispevku pri zagotavljanju varnosti v okviru zavezništva. V okviru slovenske organizacije Natovega inovacijskega izziva novembra lani pa je Slovenijo obiskal vrhovni poveljnik zavezniških sil za transformacijo general Philippe Lavigne. Ta je

4 Slovenski politični vrh je oktobra 2018 gostil Natovega generalnega sekretarja Jensa Stoltenberga.

5 Septembra 2006 je Slovenijo obiskal tedanji Natov generalni sekretar Jaap de Hoop Scheffer.

z različnimi vojaškimi, obrambnimi in politični sogovorniki spregovoril o nadaljnjem razvoju zavezništva, ohranjanju strateške prednosti ter učinkovitem predvidevanju strateškega okolja. Poleg že omenjenih dogodkov je bila pri nas preteklo leto organizirana tudi mednarodna okrogla miza na temo kibernetičnih izzivov in krepitve odpornosti na Zahodnem Balkanu. Dogodek so obiskali številni strokovnjaki iz Nata, Evropske unije in z Zahodnega Balkana, ki so v razpravi poskušali opredeliti izzive, ranljivosti ter priložnosti s področja kibernetike na Zahodnem Balkanu.

SKLEPNE MISLI

Dvajseta obletnica članstva Slovenije v Natu je odlična priložnost za premislek o našem dosedanjem delovanju v zavezništvu in hkrati o izzivih, ki jih prinaša prihodnost. Kot majhni državi nam Nato ponuja edinstvena varnostna zagotovila, omogoča številne izjemne priložnosti ter nam hkrati nalaga veliko zavez in obveznosti. Dogodki, ki jih spremljamo po svetu, nas vsak dan opominjajo na krhkost trenutnega varnostnega okolja, na možnost hitrega nastanka novih konfliktov in raznovrstne posledice, ki sledijo prerazporejanju moči velikih. Tudi v prihodnosti bo tako pozornost veljala nameniti krepitvi vloge in prispevkov Slovenije v Natova prizadevanja, tako v besedah kot z dejanji. V tem oziru si bo naša država prizadevala ostati tvorna in kredibilna udeleženka v procesih zavezništva. Trdno zavezništvo bo vsekakor predstavljalo naše najboljše varnostno jamstvo, treba pa bo okrepiti tudi družbeno zavedanje o pomenu kolektivne obrambe in nacionalne varnosti.

NATOVA ODVRAČALNA IN OBRAMBNA DRŽA

BESEDILO Martin Kolenc
in Leon Rečnik, DOP

FOTO Bruno Toič in Damjan Vodenik

Aprila letos bo Severno-atlantsko zavezništvo praznovalo 75-letnico svojega delovanja, in sicer v prelomnem obdobju strateške nestabilnosti, ko na globalni ravni poteka največ oboroženih konfliktov od konca hladne vojne.¹ To sovpada z 20. obletnico vstopa Republike Slovenije v Nato, kar predstavlja priložnost za razmislek o pomenu in delovanju zavezništva ter prispevanju Slovenije in Slovenske vojske k uresničevanju njegovega poslanstva v tem obdobju.

Od ustanovitve Nata leta 1949 do danes se je zavezništvo uspešno in pravočasno prilagajalo spremembam varnostnega okolja, pri čimer kolektivna obramba ostaja njegov najpomembnejši steber. Kljub krepitvi odvrtačalne in obrambne države zavezništva že od ruske priključitve Krimskega polotoka leta 2014 je zavedanje o ključnem ter nenadomestljivem pomenu Nata za zagotavljanje kolektivne obrambe v Evropi odločilno okrepla obsežna in brezkompromisna vojaška agresija Rusije na Ukrajino, ki se je začela 24. februarja 2022. S sprejemom novega strateškega koncepta leta 2022, ki je izpopolnil že nekajletno obsežno vojaško preoblikovanje, je Nato doktrinarno potrdil vrnitev k svojemu temeljnemu poslanstvu, kolektivni obrambi v okviru odvrtačanja in obrambe,

ob ohranitvi drugih dveh temeljnih nalog, to sta preprečevanje in upravljanje kriz ter kooperativna varnost. Na lanskem vrhu voditeljev Nata v Vilni so bili sprejeti številni ukrepi za nadaljnjo preobrazbo zavezništva skladno s potrebami in izzivi sodobnega časa. Med drugim so bili potrjeni novi regionalni obrambni vojaški načrti in povečan obseg zavezniških sil v visoki stopnji pripravljenosti, vključno s prednjimi silami na zavezniškem vzhodnem krilu kot prvem braniku kolektivnega odvrtačanja ter obrambe. Pristopilo se je k prilagoditvi Natove poveljniške strukture in obnovitvi zaveze o obrambnih naložbah, ki postavlja dva odstotka bruto družbenega proizvoda za obrambne izdatke kot izhodiščno raven za uresničitev višjih ambicij zavezništva. Naslednji Natov vrh, ki bo potekal od 9. do 11. julija 2024 v Washingtonu, bo pomemben mejnik, pri čemer bosta za ohranjanje relevantnosti zavezništva najpomembnejša uresničevanje dogovorjenih zavez glede krepitve odvrtačalne in obrambne države ter zagotovitev ustreznih naložb za obrambo.

PREMIK OD OPERACIJ KRIZNEGA UPRAVLJANJA K ODVRAČANJU IN OBRAMBI

Po ruski aneksiji Krimskega polotoka leta 2014 in izbruhu spopadov na vzhodu Ukrajine se je Nato začel prilagajati novi varnostni realnosti, pri čemer se

je zgodil tudi premik zavezniškega delovanja od operacij kriznega upravljanja h kolektivni obrambi. Ponovni oboroženi konflikt na evropskem kontinentu, ki ga zaznamujejo kršitve ozemeljske celovitosti in mednarodnega pravnega reda, s številnimi žrtvami ter obsežnim uničenjem je pomenil strežni signal za zavezništvo, ki se je pred tem spoprijemalo z drastičnim zmanjševanjem obrambnih proračunov. Na Natovem vrhu v Walesu istega leta je bil tako dosežen pomemben dogovor o potrditvi zaveze o obrambnih naložbah, s čimer naj bi z doseganjem dveh odstotkov bruto domačega proizvoda za obrambne izdatke, izmed teh 20 odstotkov za obrambne naložbe, do leta 2024 zagotovili potrebne vire za uresničitev okrepljenih ambicij. Glavno pobudo valižanskega vrha je predstavljal Natov akcijski načrt pripravljenosti (angl. Readiness Action Plan – RAP) s celovitim paketom ukrepov za odzivanje na spremembe v varnostnem okolju. Pomen tega se je med drugim pokazal v razširitvi obsega, vloge in pripravljenosti Natovih odzivnih sil (angl. Nato Response Force – NRF). Ob nadaljnjem zaostrovanju varnostnih razmer in agresivne države Rusije so bili čez dve leti na Natovem vrhu v Varšavi sprejeti novi koraki za utrditev zavezniškega pristopa k odvrtačanju, in sicer z oblikovanjem štirih večnacionalnih bataljonskih bojnih skupin okrepljene prednje prisotnosti (angl. enhanced Forward Presence – eFP) v Estoniji, Latviji, Litvi in na

4 Maja 2022 je Slovenija na Natovo misijo na Slovaškem napotila svoj prvi kontingent.

Poljskem. Te večnacionalne enote so bile vzpostavljene leta 2017, s čimer je zavezništvo poslalo pomemben signal zavezniške enotnosti in solidarnosti ter ponudilo varnostna zagotovila najbolj izpostavljenim vzhodnim zaveznicam. Z ugotovitvijo prednjih bojnih skupin na vzhodnem krilu so se prizadevanja naslednjega Natovega vrha leta 2018 v Bruslju osredotočila na zagotavljanje potrebnih zalednih sil za okrepitev. V ta namen je bila vzpostavljena Natova pobuda pripravljenosti (angl. Nato Readiness Initiative – NRI), ki je bistveno dvignila ambicije glede pripravljenosti Natovih sil. Pomembno prelomnico z vidika prehoda v novo obdobje kolektivne obrambe sta predstavljala sprejema Natove vojaške strategije leta 2019 in vojaškega koncepta za odvrtačanje in obrambo evro-atlantskega prostora (angl. Concept for Deterrence and Defence of the Euro-Atlantic Area – DDA) leta 2020, ki sta ključna dokumenta za uveljavitev prehoda od operacij kriznega upravljanja h kolektivni obrambi. Koncept za odvrtačanje in obrambo evro-atlantskega prostora je predvideval oblikovanje strateških, domenskih in regionalnih načrtov za obrambo pred različnimi grožnjami v konkretnih scenarijih. Februarja 2021 je zavezništvo potrdilo tudi temeljni koncept vojskovanja (angl. Nato Warfighting Capstone Concept – NWCC) kot ključni vojaškostrateški koncept, ki opredeljuje vizijo za ohranjanje vojaške tehnološke prednosti zavezništva pred konkurenti.

VOJNA V UKRAJINI IN NOVO OBDOBJE KOLEKTIVNE OBRAMBE

Vrhovni poveljnik zavezniških sil v Evropi general Christopher G. Cavoli je zatrdil, da nas je vojna v Ukrajini prisilila prepoznati imperativ kolektivne obrambe, kar v temeljih spreminja zavezniško vojaško držo.² Kot odziv na največjo varnostno krizo v Evropi po koncu druge svetovne vojne, ki je zamajala temelje evropske varnostne

¹ Na podlagi študije Programa za analizo konfliktov iz Uppsale in Mirovnega raziskovalnega inštituta v Oslu so število, intenzivnost in dolgoživost svetovnih konfliktov na najvišji stopnji od konca hladne vojne. Študija ugotavlja, da je danes aktivnih 55 konfliktov, ki v povprečju trajajo od osem do enajst let.

² Vrhovni poveljnik zavezniških sil v Evropi general Cavoli je to izjavil na predavanju Hard Power is a Reality, ki je bilo organizirano v okviru letne konference švedskega združenja Družba in obramba (Folk och Försvar) januarja 2023.

Z mednarodno vojaško vajo Trojni stik 2018 je zavezništvo preverilo svojo obrambno in odvrtačalno sposobnost.

ureditve, je bila leta 2022, skladno s konceptom za odvrtačanje in obrambo evro-atlantskega prostora, sprejeta enotna in hitra odločitev za sočasno aktivacijo Natovih obrambnih načrtov ter dodatno okrepitev odvrtačalne in obrambne drže na celotnem vzhodnem krilu. Med drugim so zaveznice povečale število prednjih bojnih skupin s prvotnih štirih v treh baltskih državah in na Poljskem na osem, in sicer dodatno v Bolgariji, Romuniji, na Madžarskem in Slovaškem, ter sklenile, da bodo te bojne skupine po potrebi okrepljene na raven brigade. V tem kontekstu zavezniče redno izvajajo obsežne vaje, ki bodo še okrepljene in številnejše. Ena izmed najbolj prepoznavnih in največjih v tej seriji je vaja Neomajni branilec (angl. Steadfast Defender), ki se je začela januarja letos in bo trajala do konca maja. Na vaji sodeluje več kot 90.000 pripadnikov vojaških sil iz 31 držav zaveznic in Švedske, izmed teh tudi okoli 200 pripadnikov Slovenske vojske. Na njej se preigravajo scenariji novih obrambnih načrtov in izkazuje zmožnost zavezništva za opravljanje večdomenskih operacij od visokega severa do srednje in vzhodne Evrope v daljšem časovnem obdobju. Pomembno gonilo sprememb in prilagoditev zavezništva predstavljajo novi obrambni načrti za obrambo pred dvema osrednjima grožnjama, Rusijo in terorizmom, tudi na podlagi povezave teh načrtov z obrambnim planiranjem za razvoj zavezniških vojaških zmogljivosti. V podporo izvajanju omenjenih načrtov je bil potrjen nov Natov model sil (angl. Nato Force Model – NFM) in so bile vzpostavljene zavezniške odzivne sile (angl. Allied Reaction Forces – ARF) s povečanim obsegom razpoložljivih sil v visoki stopnji pripravljenosti. Vse to zahteva tudi krepitev Natove vojaške poveljniške strukture, ki bo bolj agilna, odpornjša in ustrezno popolnjena, ter posodobitev sistema alarmiranja in odzivanja, ki bo omogočil bolj odziven ter učinkovitejši prehod delovanja iz mirnodobne faze v fazo krize ali konflikta.

PRISPEVEK SLOVENIJE K NATOVI ODVRČALNI IN OBRAMBNI DRŽI

Slovenija je kot polnopravna članica v svojih 20 letih članstva dejavno sodelovala najpomembnejše odločitve zavezništva in prispevala k njihove uresničevanju. Še posebej vidni, prepoznani in cenjeni so naši prispevki v okviru sodelovanja v mednarodnih operacijah in na misijah, posebej na za nas strateško pomembnem Zahodnem Balkanu, ter v aktivnostih odvrtačanja in obrambe na zavezniškem vzhodnem krilu. Slovenija se je v duhu zavezniške solidarnosti z vojaško enoto med prvimi vključila v kanadsko vodeno Natovo bojno skupino v operaciji okrepljene prednje prisotnosti v Latviji, kjer sodelujemo že sedem let. Kmalu po ruski vojaški agresiji na Ukrajino leta 2022 je naša država sprejela tudi odločitev o napotitvi motorizirane pehotne čete v Natovo bojno skupino na aktivnosti okrepljene pozornosti (angl. enhanced Vigilance Activities – eVA) na Slovaškem. Kot odgovorna in verodostojna zaveznica bo Slovenija tudi v prihodnosti prispevala v Natove odvrtačalno-obrambne aktivnosti in zavezniške odzivne sile v pripravljenosti. Ob vse intenzivnejših poskusih spodkopavanja na pravih temelječega mednarodnega pravnega reda ter okrepljenih in raznovrstnih varnostnih grožnjah predstavlja Severnoatlantsko zavezništvo, znotraj katerega zaveznice prevzemamo sorazmerni delež varnostnih bremen, najboljšo in edino varnostno garancijo za Evropo in našo državo. V okoliščinah, ko v Evropi divja konvencionalna vojna velikih razsežnosti, nam zavezništvo zagotavlja trden in zanesljiv varnostni okvir kolektivne obrambe, h krepitevi katerega pa moramo skladno s svojimi zmožnostmi ter interesi verodostojno prispevati tudi mi.

20 LET EVRO-ATLANTSKE VARNOSTI

BESEDILO Primož Šavc
FOTO Bruno Toič

Slovenijo je novembra 2001, leto dni pred praškim širitvenim vrhom, obiskal tedanji generalni sekretar Nata George Robertson.

Državni zbor Republike Slovenije je 20. decembra 1993 sprejel Resolucijo o izhodiščih zasnove nacionalne varnosti. Že ime dokumenta veliko pove o razmišljanjih in dvomih, predvsem pa o težkih kompromisih, povezanih s strategijo nacionalne varnosti v tistem obdobju. Čez tri tedne, 12. januarja 1994, je državni zbor objavil popravek te resolucije. Uradno zaradi redakcijskih napak. Med temi se je znašla tudi nova 12. točka v poglavju o temeljnih izhodiščih, ki je jasno izrazila voljo države, da želi postati Natova članica. Čeprav v redakcijskih popravkih, pa vendar.

POLITIČNE ODLOČITVE O VARNOSTNI POLITIKI SLOVENIJE

Istočasno, ko je Republika Slovenija sprejemala svojo prvo strategijo nacionalne varnosti, čeprav še z zelo sramežljivim poimenovanjem, je 10. in 11. januarja 1994 v Bruslju potekal vrh Nata. Na tem vrhunskem zasedanju je bila sprejeta odločitev o Partnerstvu za mir s programom sodelovanja z državami v Evropi, ki niso v Severnoatlantskem zavezništvu. Slovenija se je vanj, kot prva izmed vseh, formalno vključila 30. marca 1994. Ali je objava popravkov Resolucije o izhodiščih zasnove nacionalne varnosti samo dan po sklepih bruseljskega vrha Nata pri nas doma res le redakcijski popravek ali ponovni razmislek glede na razvoj okoliščin v mednarodnem okolju, pustimo vnmear. Dobro je, da sta se popravek in pravilna opredelitev sploh zgodila. Saj članstvo v Natu, kar nedvoumno drži za pridružitve mlade države k Evropski uniji, za Slovenijo ni bilo samoumevno, niti ji ni bilo položeno v njeno zibelko ob osamosvojitvi, kot navajajo nekateri viri. Decembra 1992 so bile v Sloveniji volitve predsednika republike. V predvolilni kampanji so se skoraj vsi kandidati zavzemali za oboroženo nevtralnost. To pomeni, da so podpirali samostojnost in samozadostnost obrambe, brez vključevanja države v mednarodne obrambne asociacije. Očitno sta

preoblikovanje Nata in njegovo odpiranje tudi v Sloveniji povzročila treznejši razmislek, da smo v državi v dobrem letu dni po tistih volitvah popolnoma spremenili strateške opredelitve o varnostni in obrambni politiki države. Še jasnejšo strateško opredelitev, da država želi postati Natova članica, zasledimo v sklepu državnega zbora z 11. aprila 1997. Ta pravi, da Slovenija želi zagotoviti svoj temeljni varnostni interes v sistemu kolektivne obrambe, ki ga omogoča članstvo v Natu. To se je zgodilo pred srečanjem voditeljev zavezništva poleti v Madridu. Ob tem, morda še pred tem, so vse parlamentarne stranke podpisale izjavo o zavezanosti k temu cilju. Slovenija je očitno pričakovala, da bo sprejeta že v prvi širitvi na vrhu v Madridu, če ne štejemo samoumevne širitve ob združitvi obeh Nemčij leta 1990. Madridski vrh je bil poleti, 8. in 9. julija 1997. Vabilo v Nato so prejele tri države bivšega Varšavskega pakta – Poljska, Češka in Madžarska, Slovenija pa ne, saj zaveznice niso soglašale z njeno pridružitvijo. Doma smo to odločitev različno razumeli. Večina v smislu, kako nas kot bivšo jugoslovansko napredno republiko iz bloka nevrščanih držav lahko prehitujejo članice bivšega Varšavskega pakta, tistega nazadnjaškega ter zaostalega sovjetskega vzhoda. Politično je zavrnitev pomenila hladen tuš, podpora javnosti za članstvo v Natu je strmoglavila. Užaloščen in streznjen politični vrh si je kmalu opomogel od šoka. Že februarja 1998 je slovenska vlada sprejela strateško pomemben usmerjevalni dokument, ki je oživil pot v Nato, poimenovala pa ga je Strategija za vstop v Nato.

AKCIJSKI NAČRT ZA ČLANSTVO V NATU

Vojaško strokovno se je po mnenju mnogih pokazalo, da je bilo še bolje, da Slovenija v Madridu ni bila povabljen. To so sprva dokazale vse tri nove članice, potem pa tudi naše težave v procesih, ki so sledili. Z nekaterimi se ukvarjamo še danes, po dvajsetih letih. Podobne težave tarejo mladi članici z Zahodnega Balkana, ki jima prav v tem kontekstu svetujem zadnjih osem let. Natov vrh v Washingtonu leta 1999, na katerem ni bilo novih povabil, je predstavil novo metodologijo priprav aspirantk na članstvo. Zagotovo zaradi težav pri vključevanju treh držav, ki so postale polnopravne članice. Akcijski načrt za članstvo je obsegal pet poglavij: politično-ekonomske, obrambno-vojaške, finančne, pravne in varnostne zadeve. Kandidatka za članstvo je morala vsako leto pripraviti letni program izvajanja akcijskega načrta za članstvo v Natu in posamezna poglavja predebatirati na ustreznih Natovih odborih, končno pa na Severnoatlantskem svetu. Po prvem in bolj klavnem ciklusu v letih 1999 in 2000, v katerem tudi strokovni nosilci v Natu še niso dorekli metodologije načrtovanja, izvajanja in poročanja, smo pravzaprav s polno paro začeli delati v drugem ciklusu v letih 2000 in 2001. Do polnopravnega članstva je Slovenija potrebovala pet ciklusov. Prvi je bil jalov, zadnji pa nepotreben in je oktobra 2004, ko je Slovenija že bila Natova polnopravna članica, predstavljal zgolj formalnost. Vmesni trije so bili intenzivni in zanimivi ter predvsem poučni. Neprekinjena komunikacija ter posvetovanja z Natom in zaveznicami, tako formalno določeni kot tisti zunaj okvira in rednih ciklusov, so bili zelo intenzivni. Morali smo se prikazati v kar se da pozitivni, vendar tudi pravi in verodostojni luči. Prijela se nas je etiketa, da slabo komuniciramo, da se ne znamo predstaviti, pohvaliti, da ne znamo prodati svojih dobrih plati. Na politični ravni naj bi izkazovali preveliko samozavest in celo samozadostnost, že kar samovšečnost, na strokovni pa naj bi izpadli preskromni in sramežljivi, včasih tudi trmasti glede potrebnih reform ali preoblikovanja. Ta dva vtisa pri nekaterih zaveznicah nam je uspelo popraviti. Z veliko dela in angažiranja, predvsem pa z iskrenostjo ter transparentnostjo. Spretnejše, vendar brez prevar, domiselno,

Poslanci državnega zbora so februarja 2004 z veliko večino ratificirali Severnoatlantsko pogodbo.

vendar ne domišljavo. Ko smo prepričali zavezništvo, da nič ne skrivamo in smo vredni zaupanja, je bilo vse lažje. Pokazalo se je, in žal je to preveč očitno ter aktualno še danes, da moramo govoriti z enim jezikom, se držati resnice, in sicer enako v Bruslju kot doma. Okrepili smo zaupanje v Slovenijo na ministrski ravni, in sicer z ministrovimi srečanjimi in aktivnostmi doma in v tujini, vključno z nastopi v Severnoatlantskem svetu. Menim, da je bil pri tem ključen delovni obisk našega obrambnega ministra v Združenih državah Amerike leta 2002. V Pentagonu so ga sprejeli na neprimerljivo nižji ravni od njegove, vendar je ob tem pokazal, da Slovenci nismo nujno samovšečni, še manj naduti, da imamo strokovno ekipo ter da vemo, kaj delamo, in da bomo znali delati v zavezništvu. Od takrat ga je kot svojega kolega cenil tudi ameriški sekretar za obrambo.

Kadar so sestanki potekali v Ljubljani, je bilo mogoče v posvetovanja vključiti vse relevantne deležnike, saj številčnost slovenske delegacije ni bila omejena. Tega ugodnega ambienta nam ni uspelo izkoristiti, ker je bilo apetita za sodelovanje zelo malo. Očitke o domnevni ekskluzivnosti procesa in sebičnosti organizatorjev, ki so bili izrečeni namesto opravičila zaradi odsotnosti mnogih, smo morali velikokrat zavrniti in jih označiti za zlonamerne. Po

navadi so se po plenarnem uvodu, ko so funkcionarji odšli, od omizja umaknili še vodje delovnih področij, če se v zadnje klopi niso usedli že prej. Bolj kot pri kateri drugi temi je vse preveč strokovnih ljudi bežalo od Nata, saj je bilo delo vsebinsko zahtevno, pa tudi ne preveč priljubljeno, morda še iz katerih drugih razlogov. Vseeno pa smo kdaj dobili tudi kakšnega pogumnega sogovornika, pa bi bilo bolje, da ga ne bi. Če bi takrat premogli bolj konsistenten menedžment na srednji ravni, da o pomanjkanju voditeljstva ne izgubljam besed, se s projektom ne bi ukvarjala samo peščica zanesenjakov med operativci.

PREDNOSTNE NALOGE RAZVOJA VOJAŠKIH ZMOGLJIVOSTI

Glavni imperativ delovanja Slovenije v Natu je zame bil in ostal razvoj Slovenske vojske. Strokovnost, ki jo pridobimo v Natu, je edinstvena. Delitev bremen na podlagi razumnega izziva in pravičnega deleža je vzvod za kakovosten ter racionalen razvoj Slovenske vojske. Generalštab Slovenske vojske je bil vsaj do referendumu marca 2003 precej zadržan in se ni želel izpostavljati. Mogoče posplošujem, vendar se spominjam nekaterih čudnih dejstev pri komuniciranju ali posvetovanjih na strokovni ravni. Ocenjujem, da se je Slovenska vojska z resnostjo lotila procesa svojega

vključevanja v zavezništvo šele po prejetem povabilu v Pragi konec leta 2002 oziroma po podpisu pristopnega protokola o vstopu Slovenije v Nato v Bruslju 26. marca 2003. To se je zgodilo nekaj dni po uspešnem referendumu za vstop Slovenije v Nato in Evropsko unijo, ki je bil 23. marca 2003. Menim, da je pred tem šlo za popolnoma nerazumljivo preračunljivost, saj na vojaški strokovni ravni tveganj ni moglo biti. Torej v miselnem vzorcu le ni bila samo stroka. Ali pa so se kolegi v uniformi na kritike Natovih izvedencev glede razvoja letalstva z aeroklubom pilatusov in še česa, denimo pomorskih zmogljivosti in hitrega patrolnega čolna, preveč čustveno odzvali. V tem obdobju smo poleg povabila imeli urnik potrebnih reform, ki je bil podlaga za načrt vključitve, in Slovenska vojska je morala umeje obrniti svoje pete, saj dvomov ali poti nazaj ni bilo več. V tej kritiki moram izvzeti prizadevanja Slovenske vojske, ki so jih vlagali v naraščajoče in uspešno sodelovanje v mednarodnih operacijah ali na misijah, čeprav previdno, in ne v prvih vrstah z zavezniškimi ter partnerskimi državami. Namesto na vroče Kosovo raje povečajmo prispevek v Bosni in Hercegovini, nekoliko pozneje namesto v Afganistanu raje znatno povečujemo navzočnost na Kosovu in tako naprej. Vedno korak ali dva zadaj, v izogib sodelovanju na območjih višje bojne intenzivnosti. Morda ta preudarnost niti ni bila povsem napačna, je pa nedvomno dolgoročno škodovala miselnosti poveljnikov in posledično značaju Slovenske vojske, danes temu radi rečejo vojaški strateški misli. Všečne poteze niso nujno strokovno koristne.

Kadar vrag vzame šalo in je v boj treba za vsako ceno, ne oziraje se na to, kaj imaš in koliko si sposoben, bi znali zaradi takih škodljivih potez doživeti resne izgube, pa naj enota deluje kjer koli, v okviru kolektivne obrambe z ramo ob rami z zavezniki, daleč od meja Slovenije, ali pa na nacionalnem ozemlju. Z bojno pripravljenostjo vojske se na ta način ne gre igrati. Da je vojska namenjena bojevanju, smo vedeli vseskozi in v procesih Natovega obrambnega planiranja to nikoli ni bilo zanemarjeno na račun mednarodnih operacij in misij. Da se je Nato osredotočil na te in se šele po spremembi države ter aktivnosti Rusije vrnil h konceptu kolektivne obrambe, ni res. Res je le, da so evropske zaveznice pozabile izvajati vse ukrepe, ki so izhajali iz skupnega obrambnega planiranja, in v celoti izkoristile dividendo miru po obdobju hladne vojne ter tako ošibile svojo obrambno sposobnost, posledično pa tudi moč zavezniških sil. Slovenija v tem žal prednjači.

Dobrih dvajset let je stara planska podmena, da je glavni vojaški prispevek Slovenije v zavezništvo srednja pehotna bataljonska skupina, ki deluje na bojnih vozilih pehote 8 × 8, ti pa so opremljeni s kupolo in topom kalibra od dvajset do trideset milimetrov. Vendar je, kadar koli smo se približali takemu nakupu, završalo, po podpisih dveh pogodb do zdaj pa zagrmelo. Očital je vsakdo, ki je imel malo časa prikupiti se botrom v zakulisju. Enkrat so pomanjkljiva, drugič preveč oborožena, tretjič so prevelika in neokretna za slovenski teren, četrtič predraga, petič prerazkošna za našo vojsko, šestič nepreizkušena in celo prototipi, skratka neprimerna. Da ne govorimo o korupcijskih tveganjih in aferah ali revizijskih poročilih, ki utemeljujejo spornost nakupa. Skrbi me, da je stigmatiziranje bojnih vozil pehote v Sloveniji pravzaprav generirano v nekaterih krogih znotraj vojske in predstavljeno politikom, vedoč, da nas bo čvrsta srednja bataljonska skupina v Natovih ešalonih uvrstila višje proti konici bojnega razporeda. Tako utegne država posledično tvegati več domnevnih žrtev, politika pa podporo državljanov, kar je ob odsotnosti političnega voditeljstva kratkoročno gledanje za preživetje političnih strank. Še najbolj s tem hromimo svojo obrambno moč in pogumno držo ter tvegamo, da kljub hrabri slovenski vojaški tradiciji v očeh zaveznikov, in tudi morebitnih nasprotnikov, izpademo preračunljivi slabiči.

Z ZAVEZNIKI SE POSVETUJEMO, NE POGAJAMO

Članstvo v Natu je zagotovilo Sloveniji najvišjo mogočo stopnjo varnosti in paradoksalno ta ni nižja zaradi upadanja bojne sposobnosti Slovenske

Na referendumu marca 2003 se je za vstop v Nato izreklo več kot 66 odstotkov volivcev.

vojske. Tudi lomastenje po obrambnem proračunu med saniranjem javnih financ pred leti se ne bi zgodilo v takem obsegu, če država ne bi bila v zavezništvu, saj bi se varnostnih tveganj zavedal že minister za finance, kaj šele premier. Nenavadno je tudi, da v prestižnem klubu vojaške superiornosti vojaškega znanja in izkušenj, ki jih ne najdemo nikjer drugje, ne znamo ali nočemo izkoristiti v prid razvoja svojih obrambnih zmogljivosti ter sposobnosti. Kadar naš častniški ali uradniški zbor sam ne ve, ne zna, je v stiski ter dvomih, se lahko zlahka podučijo v Natu. Članstvo v tej organizaciji za Slovensko vojsko ne pomeni nič drugega kot veliko stroke in trdega dela namesto politiziranja. V tej naši majhni skupnosti naj prevlada vsaj resnica, kadar se uradniki ali častniki ne morejo upreti skušnjavi, da prišepetavajo novinarjem in politikom. Vojaški strokovni nasvet se zaradi eksaktnosti stroke ne more menjati kot penlice dojenčku. Podražili so se skiroji in kolesa, pa avtomobili, energija, hrana in drugo. Zagotovo se bodo še oklepniki in drugo orožje, celo strelivo. Kdor tega ne opazi, naj vpraša strokovnjake v Natu, preden spreminja načrte posodobitve Slovenske vojske. Izredna strokovna, lahko pa tudi politična, posvetovanja z Natom o spremembah strateških opredelitev posamezne zaveznice so ne le mogoča, temveč tudi dobrodošla in pričakovana. Mar nam je res vseeno, da nam zaveznice v Natu ne verjamejo več, kar v zadnjih letih tudi povedo, celo zapišejo v precej manj diplomatskem slogu kot nekoč. Smo na repu kredibilnosti. Po dvajsetih letih tega ni mogoče opravičevati z ničimer in je pravilno ugotoviti le, da je to nedopustna sramota. Tako je zato, ker do zdaj še nihče ni odgovarjal za nobeno napako, destrukcijo ali zablodo. V Natu je danes 32 zaveznic in kar 23 izmed njih jih je tudi članic Evropske unije. Zdrs kredibilnosti v Natu se zrcali tudi v Evropski uniji in mednarodni skupnosti. Tako slabega slovesa bi se bilo treba čim

prej znebiti. V prid prihodnosti naše države in skupnosti, otrok in vnukov. Šlo je in gre za veliko več kot za izdvojitev vsaj dveh odstotkov bruto domačega proizvoda za obrambne izdatke. Za mnogo manj bi zelo dobro vojsko lahko že imeli. Seveda za sodobnega vojaka zgolj dobra puška, topla oblačila in obutev, morda še neprebojni jopič in čelada, kot si ga predstavlja predvsem starejša generacija, pač niso več dovolj. Upokojeni britanski general, nekdanje med drugim namestnik poveljnika zavezniških sil v Evropi, sir Jeremy Mackenzie je bil med letoma 2001 in 2004 posebni svetovalec slovenskega ministra za obrambo. Dobili smo odlično referenco in imenitnega mentorja. Večine njegovih nasvetov še danes nismo uresničili. Tudi tistega leta 2001, da naj ohranimo obvezno služenje vojaškega roka, nismo upoštevali. Večkrat je hudomušno pripomnil, da ne razume, kako v tako zelo dobro organizirani državi, z izobraženim in inteligentnim kadrom, nismo sposobni vzpostaviti vsaj enega za boj sposobnega pehotnega bataljona.

REFERENDUM ZA VSTOP V NATO

Glede na vso gonjo proti posodobitvi Slovenske vojske in njeno finančno izčrpavanje v začetku novega tisočletja je še dobro, da smo za pridružitve Natu imeli referendum. Na pozitivni opredelitvi 66,08 odstotka volivcev je bilo v dolgoletnem nadaljevanju negativne kampanje, večinoma brez argumentov, precej preprosto braniti slovensko zgodovino evro-atlantskih integracij. Upam si trditi, da tudi našo vojsko. Lahko, da je brez Nata ne bi več imeli. V letih 2002 in 2003 sem pri obveščanju javnosti na strokovni ravni sodeloval tudi sam, večkrat skupaj s kolegom z Ministrstva za zunanje zadeve ter generalštaba. Obredli smo lokalne radijske in televizijske postaje po vsej Sloveniji. Pogosto smo bili gostje nacionalnega radia, nacionalna televizija pa je bila rezervirana za izvršilno raven, torej politike. Ko so proti koncu kampanje na televiziji skupaj nastopili predsednika države in vlade ter ministri in vodje opozicijskih strank, je bilo jasno, da tako enotnega političnega stališča volivci ne bodo mogli spregledati. Če se neposredno pred referendumom ne bi začela iraška vojna, bi rezultat krepko presegel sedemdeset odstotkov.

MEDRESORSKO SODELOVANJE IN CELOVIT PRISTOP

S sodelovanjem z Natom kot partnerske države in pozneje kot kandidatke za članstvo se je spodbudilo medresorsko sodelovanje. Vlada je ustanovila medresorsko delovno skupino za Nato že zelo zgodaj in ta se je redno sestajala, obravnavala pa je vsa relevantna vprašanja našega udejstvovanja v okviru programa Partnerstva za mir. Med uvažanjem akcijskega načrta za članstvo je bila forum za obravnavo vseh gradiv in dokumentov, za sestanke in posvetovanja z zavezništvom. Jasno je, da je bila razprava najintenzivnejša med ministrstvom za zunanje zadeve in obrambo, ki sta bila najbolj vpletena in odgovorna resorja za to. V pripravah mešanih delegacij se je bilo treba poenotiti že doma, za kar pa je bilo treba razumeti veliko političnih parametrov in tudi strokovnih zahtev iz obrambne ter vojaške sfere in delovanje proračuna ter finančnega okvira. Ukvarjali smo se morali tudi z nekaterimi izrednimi težavami, kot je bilo zagovarjanje neprimerne nakupa vladnega letala Falcon iz sredstev, ki jih je striktno za posodobitev Slovenske vojske zagotavljal zakon o temeljnih razvojnih programih. Medresorsko sodelovanje oziroma celovit vladni pristop je bil, je ostal in bo vedno ključen. Ni jasno, zakaj se tega premalo

zavedamo. Čeprav vemo, da je tak pristop edini racionalen, sploh v državi velikosti Slovenije z naravno omejenimi viri, in da je za reševanje večine težav edini način za učinkovitost ter uspeh, se vse preveč oklepamo svojih ograj, ki pa obstajajo predvsem v naših glavah. Vsi bi lahko zmagali, pa raje izgubljammo. Kako to, ko pa smo leta 1991 zmagali prav zaradi zgledega medresorskega sodelovanja v kriznem upravljanju in celo v podpori vojaški obrambi. Na poti do članstva v Natu smo to morali početi, v multilateralnih predstavništvih, predvsem pri Natu in Evropski uniji v Bruslju, pa je to temeljni pogoj.

SLOVENSKO PREDSTAVNIŠTVO PRI NATU

Zgledno medresorsko sodelovanje smo gojili na misiji pri Natu. Ta je bila vzpostavljena z ukazom predsednika republike avgusta 1997 in sprva skromno organizirana. Od pomladi 2003, ko smo bili za Natovo omizje v večini odborov povabljeni s statusom povabljenke in ko smo sprejemali večino dokumentov, se je obseg dela enormno povečal. Tako v Bruslju kot v Ljubljani smo se bili primorani reorganizirati, da smo obvladali pretok ter obdelavo informacij. Na misiji v Bruslju sprva ni bilo obrambnega oddelka, zato so nekatera področja pokrili častniki iz vojaškega predstavništva, sicer pristojnega za vojaški odbor in njegova delovna telesa. Obrambni oddelek smo vzpostavili v relativno kratkem časovnem obdobju – od maja 2003 do februarja 2004. Hkrati sta se povečala tako politični oddelek s predstavniki Ministrstva za zunanje zadeve ter vojaško predstavništvo s pripadniki z Generalštaba Slovenske vojske. V Ljubljano smo poročali konsistentno, dovolili smo si selektivnost pri posredovanju informacij, posredovali smo tudi veliko analitičnih razmišljanj, komentarjev in predlogov, ki naj bi koristili operativcem ter odločevalcem. Doma bi pretok informacij moral biti boljši, sodelavci se niso mogli ustrezneje razvijati, razumevanje Natovega delovanja je bilo omejeno. Večina ni brala niti naših depeš, kaj šele originalnih dokumentov, če so sploh bili primerno distribuirani. Princip potrebe po vedenju je bil razumljen kot omejevanje dostopa do zaupnega podatka, namesto kot nujnost seznanitve pristojnih oseb z njim. Danes je veliko bolje, vendar še daleč od optimalnega. Napačen pristop zaznavam pri kadrovskih rotacijah v predstavništvih pri Natu in Evropski uniji, podobno v Natovi poveljniški strukturi. Kader, ki se vrača z mednarodnih dolžnosti v Natu ali s predstavništva Republike Slovenije pri Natu, mora doma zasesti ustrezna delovna mesta, na katerih bo dodajal vrednost in širil bazo kompetenc v sistemu.

SKLEP

Jasno je, da je šlo pri članstvu v Natu na politični ravni predvsem za vprašanje potrditve suverenosti Republike Slovenije in zunanje politični prestiž. V tem kontekstu tudi za zagotovitev njene varnosti v okviru evro-atlantske skupnosti, ki ji želimo pripadati. To je nujno determiniralo novo paradigmo obrambne politike države, pa če je to celotna slovenska politika razumela in ponotranjila ali ne. Ker tega ne razumemo dovolj dobro, imamo precejšnjo zmedo pri njenem udejanjanju. Vsake toliko kateri izmed politikov pove, da moramo najprej vedeti, kaj s svojo vojsko sploh hočemo in zakaj jo imamo, preden bi zanjo kupili novo orožje. Kljub dejstvu, da se niti temeljni postulat obrambne politike niti načrti vzpostavitve vojaških zmogljivosti niso menjali vsaj zadnjih dvajset let. Umetno in demagoško se je ustvarjal tudi vtis, da znotraj obrambnega resorja ni ustreznega ali prevladujočega strokovnega soglasja. Državni zbor Republike Slovenije je 24. februarja 2004 ratificiral Severnoatlantsko pogodbo. 29. marca so Združene države Amerike kot depozitar obvestile vse zaveznice o deponiranju listine o ratifikaciji Severnoatlantske pogodbe in Slovenija je postala Natova polnopravna članica. Tega v dvajsetih letih nismo prav dobro razumeli in v celoti izkoristili. Veljalo bi poskusiti znova. Bolje pozno kot nikoli.

SLOVENIJA SE NI IZKAZALA KOT DOVOLJ VERODOSTOJNA ČLANICA

BESEDILO Marko Pišlar
FOTO Bruno Toič

S predajo ratifikacijske listine v Washingtonu je Slovenija 29. marca postala polnopravna članica najtrdnjega zavezništva vseh časov in je uresničila enega izmed najpomembnejših zunanje-političnih ciljev, ki si jih je postavila po osamosvojitvi. Zavezništvo je le čez nekaj dni sedem novih članic pozdravilo na sedežu v Bruslju, kjer so izobesili zastave novink ob igranju njihovih himen. Dolžnost slovenskega obrambnega ministra je v letih od 2000 do 2004 v sklepnih fazah vključevanja Republike Slovenije in ob vstopu v Nato opravljal profesor dr. Anton Grizold. Ta je v pogovoru za našo revijo spregovoril o pomenu in posledicah članstva za Slovenijo, obrambnih reformah na Ministrstvu za obrambo ter v Slovenski vojski in o prihodnji Natovi vlogi v luči spremenjenih varnostnih razmer v svetu.

? KAKO SE DANES PO DVEH DESETLETJIH SPOMINJATE TRENUTKA, KO JE SLOVENIJA POSTALA NATOVA ČLANICA?

V pogovorih se večkrat spominjam tega trenutka in lahko povem, da sem zelo ponosen na opravljeno delo obeh vlad, najprej pod vodstvom predsednika vlade dr. Janeza Drnovška in pozneje mag. Antona Ropa. To mi ne bi uspelo, če ob sebi ne bi imel odlične ekipe strokovnjakov iz Slovenske vojske in z Ministrstva za obrambo, nekateri pa so prišli celo iz tujine. Danes si težko predstavljam stanje v slovenski družbi in položaj Republike Slovenije v mednarodni skupnosti, če nam ne bi uspelo izvesti tega zahtevnega projekta. Ne vem, kje bi bili in kako bi naša država delovala, če bi ostali zunaj evro-atlantskih integracij. Od razglasitve samostojnosti namreč vemo, da je bil eden izmed strateških ciljev naše države najprej sodelovanje, nato pa integracija v evropskih združevalnih procesih ter evro-atlantskih varnostnih organizacijah. Spominjam se prvega pogovora s predsednikom dr. Drnovškom, še preden me je povabil v vladno ekipo, na katerem mi je predstavil prednostne cilje programa njegove vlade. Ena izmed glavnih nalog je bila uspešna in učinkovita izvedba sklepnih faz vključevanja Slovenije v evro-atlantske povezave. Čeprav se je vanje vključevala celotna država, je zelo pomemben del aktivnosti tega strateškega projekta pripadal ministrstvom za obrambo in zunanje zadeve. Najin pogovor je bil precej optimističen in šele s prihodom na čelo obrambnega resorja sem se zavedel, kako zahtevno delo nas čaka.

? POT PRIKLJUČEVANJA SLOVENIJE NATU NI BILA PREPROSTA, SAJ JE ZAHTEVALA VELIKO NAPOROV IN PRILAGAJANJA. ZAČELI SMO LETA 1994 Z VSTOPOM V PROGRAM PARTNERSTVA ZA MIR IN POZNEJE Z AKTIVNOSTMI V OKVIRU AKCIJSKEGA NAČRTA ZA ČLANSTVO. KATERI SO BILI GLAVNI MEJNIKI NA POTI DO POLNOPRAVNEGA ČLANSTVA? Pomembnih mejnikov vključevanja Republike Slovenije v Severnoatlantsko zavezništvo je bilo še več. Leta 1997 je državni zbor sprejel Deklaracijo o vključitvi Republike Slovenije v Nato, posledično je bila ustanovljena misija Republike Slovenije pri Natu. Leta 1998 je takratna vlada predstavila nacionalno

strategijo za vstop Slovenije v Nato, leta 1999 pa so Natove članice sprejele prvi slovenski akcijski načrt za članstvo. Šele po predložitvi četrtega načrta leta 2002 je bila Slovenija še istega leta na vrhunskem zasedanju v Pragi povabljen k pristopnim pogovorom za članstvo. V sklepnih fazah vključevanja Republike Slovenije v zavezništvo je bilo veliko izzivov, večina izmed njih pa je izhajala iz našega notranjega okolja. Novonastala mlada država je še vedno bolj ali manj izpopolnjevala svoj institucionalni okvir sodobne državnosti na načelih pravne države, spoštovanja človekovih pravic in svoboščin ter demokratičnih načel. V tem okviru je vzpostavljala posamezne elemente obrambnega sistema. Če bi moral izpostaviti vsaj enega izmed prvih izzivov, je bilo to oblikovanje kompetentne strokovne ekipe, s katero smo najprej pregledali stanje, zlasti v Slovenski vojski, in nadaljevali z oblikovanjem predloga obrambnega sistema za Slovenijo. Pred mojim prihodom na obrambno ministrstvo je že obstajala Garrettova študija, ki je bila ameriški predlog reforme slovenskega obrambnega sistema. Skupini strokovnjakov sem predlagal, da oblikujemo model, ki ga Slovenija potrebuje in si ga lahko privoščiti v kadrovske, finančnem, materialno-tehničnem smislu in drugih pogledih. Z delom sodelavcev sem bil zelo zadovoljen, in kjer koli v tujini smo predstavili naše delo, so nam to potrdili.

? SLOVENIJA JE LETO DNI PRED ČLANSTVOM V NATU, DELNO TUDI KOT POSLEDICO NAČRTOVANEGA VSTOPA V ZAVEZNIŠTVO, OPUSTILA NABORNIŠKI SISTEM IN PREŠLA NA POKLICNO VOJSKO, DOPOLNJENO S POGODBENO REZERVNO SESTAVO. KATERI SO BILI NAJVEČJI IZZIVI PRI TEM PREHODU IN KAKO USPEŠNO JE BIL IZVEDEN?

Na obrambnem ministrstvu se nobenih sprememb nismo lotevali na pamet. Za

Pogovor s profesorjem

dr. ANTONOM GRIZOLDOM

prehod z naborniškega sistema na poklicno vojsko smo naročili dve študiji. Ena je bila pripravljena na ljubljanski Fakulteti za družbene vede, druga na Ministrstvu za obrambo. V teh študijah smo zajeli relevantne mednarodne in nacionalne dejavnike, ki so zahtevali prehod na poklicno popolnjevanje Slovenske vojske. Analiza mednarodnega varnostnega okolja v tistem času je na primer pokazala izjemno kompleksnost. Geostrateške, geopolitične in geoekonomske spremembe ob koncu hladne vojne so namreč radikalno spremenile mednarodno varnostno okolje, ki je zahtevalo od držav, da se ustrezno odzovejo ter celo preoblikujejo mehanizme in instrumente svojih nacionalno-varnostnih struktur. Veliko držav se je v teh okoliščinah odločilo za poklicno popolnjevanje vojske, tudi zaradi povsem tehnično-tehnoloških razlogov, kajti za delo s sodobnimi oborožitvenimi sistemi in tehniko je potrebnega veliko specialističnega znanja, ki ga nabornik ne more pridobiti v šestih mesecih služenja. Več držav je šlo po tej poti in pri tem so dokazovale racionalnost ter potrebnost takega pristopa. Še več pa je bilo za ta prehod notranjih razlogov, naj omenim samo nekatere. Analiza je pokazala, da rezultati na koncu služenja vojaškega roka niso bili taki, kot smo jih pričakovali. Naborniki niso bili najboljše usposobljeni. Povečevalo se je tudi število prosilcev za civilno služenje vojaškega roka. Ta trend je bil tako intenziven, da bi na neki točki lahko govorili že o vprašljivi legitimnosti instituta služenja vojaškega roka. Na podlagi opravljenih študij sem kot minister izdal sklep o oblikovanju strokovne skupine za projekt PROVOJ, katerega nosilec je bil Generalštab Slovenske vojske. Skupina je bila zadolžena, da uspešno izvede strukturni del projekta profesionalizacije Slovenske vojske. Tako sta se na primer spremenila obseg in struktura Slovenske vojske, začeli smo spreminjati razmerje med vojniki, podčastniki in častniki ter drugo. Izvedba strukturne profesionalizacije je zahtevala veliko strokovnega dela, znanja in tudi motivacije. Funkcionalni del profesionalizacije pa je vseživljenjski proces in poteka še danes. V povezavi s tem bi izpostavil strokovno pomoč nekaterih članic Nata, še zlasti Velike Britanije, Združenih držav Amerike in Nemčije. Izmed tujih strokovnjakov je imel pri tem najvidnejšo vlogo general britanske vojske Jeremy Mackenzie, nekdanji namestnik vrhovnega poveljnika zavezniških sil v Evropi.

❓ KO ŽE GOVORIVA O PREHODU Z NABORNIŠKEGA SISTEMA NA POKLICNO VOJSKO - NEKATERE EVROPSKE DRŽAVE, TUDI NAŠE BLIŽNJE SOSEDE, SO SE ZARADI SPREMENJENIH GEOPOLITIČNIH RAZMER ODLOČILE ZA PONOVNO UVEDBO OBVEZNEGA SLUŽENJA VOJAŠKEGA ROKA. TUDI V SLOVENIJI SE RAZMIŠLJA O TEM, VENDAR TEGA ŠE NISMO SPREJELE. SE VAM ZDI TA ODLOČITEV V TRENUTNIH RAZMERAH SPLOH IZVEDLJIVA IN MOGOČA? Vsekakor je mogoča, saj v Sloveniji nismo ukinili instituta obveznega služenja vojaškega roka, temveč smo ga le zamrznili. V tem kratkem času ne vidim pravih razlogov, da bi ga reaktivirali.

❓ PO VSTOPU SLOVENIJE V NATO SE JE ZAČELA INTEGRACIJA V NATOVO VOJAŠKO STRUKTURO, KAR NI BILO PREPROSTO. KAKO JE PO VAŠI OCENI POTEKAL TA PROCES IN KATERI SO BILI NAJVEČJI IZZIVI?

Najprej bi rad povedal, da sem integracijo v Natovo vojaško strukturo po prenehanju ministrske funkcije spremljal bolj kot raziskovalec. Prepričan sem, da integracija Slovenske vojske v zavezniško strukturo ni potekala brez izzivov. Glavno težavo vidim v nekompetentnem in neodgovornem odnosu slovenske politike do obrambno-vojaških zadev, še zlasti v nekompetentnem ter neodgovornem vodenju Ministrstva za obrambo. Eklatanten primer tega se je zgodil kmalu po koncu mojega mandata. Takrat so se zgodile nerazumljive, neodgovorne in celo škodljive prerazporeditve zelo kompetentnih strokovnjakov z Ministrstva za obrambo v druge ministrske resorje.

❓ ČLANSTVO V NATU JE POMEKALO, DA SE BO MORALA SLOVENIJA DOKAZOVATI KOT VERODOSTOJNA IN KREDIBILNA ČLANICA Z IZPOLNJEVANJEM ŠTEVILNIH ZAVEZ DO

Ponovna uvedba obveznega služenja vojaškega roka je vsekakor mogoča, saj ga nismo ukinili, temveč le zamrznili. V tem kratkem času ne vidim pravih razlogov, da bi ga reaktivirali.

ZAVEZNIŠTVA. KAKO JE NAŠA DRŽAVA V CELOTNEM OBDOBJU NATOVEGA ČLANSTVA OPRAVILA TO NALOGO IN KATERE SO BILE NAJVEČJE TEŽAVE?

Eden izmed izzivov slovenske družbe je bilo vsekakor pomanjkljivo zavedanje o tem, da mora slovenska država, če hoče biti enakopravno sprejeta v mednarodni skupnosti, zagotoviti zunanji oziroma obrambni vidik svoje suverenosti, najprej s svojimi obrambnimi silami, ki pa morajo biti na poti vključevanja v evro-atlantske integracije združljive s sistemom kolektivne obrambe Severnoatlantskega zavezništva. Verodostojnost Slovenije kot članice zavezništva pomeni njen doprinos k delovanju sistema kolektivne obrambe tako v smislu preventive kot kurative. Spomnim se, da smo v sklepnih fazah vključevanja Republike Slovenije v Nato z veliko predstavnikov zavezniških držav in takratnima generalnima sekretarjema

zavezništva odkrito govorili o tem, da mora naša mlada država namenjati veliko pozornosti tako delovanju obrambnega sistema kot tudi drugim podsistemom in jim zagotavljati ustrezna finančna sredstva. Pri tem gre za zdravstvo, šolstvo, socialo, gospodarstvo in druga področja. V pogovorih s predstavniki zavezništva smo bili zelo jasni, da v kratkem času Slovenija ne bo mogla zagotoviti dveh odstotkov bruto domačega proizvoda za obrambo. Hkrati smo se zavedali, da smo h kolektivni obrambi poskušali prispevati tako, da smo se aktivneje vključevali v nekatere mednarodne operacije in misije v okviru Nata in Organizacije združenih narodov. Pri svojem delu sem vedno poudarjal kakovost, in ne toliko količine. Ob spremljanju dogajanja v obrambnem sistemu po letu 2004 pa se mi vendarle zdi, da se Slovenija v celoti ni izkazala kot dovolj verodostojna članica zavezništva. Eden izmed glavnih razlogov za to so bile zelo hitre menjave vlad in, kot sem že omenil, precej neustrezen odnos slovenske politike do vprašanja nacionalne obrambe ter zlasti do Slovenske vojske.

❓ ZARADI SPREMEMBE VARNOSTNEGA OKOLJA V SVETU, ŠE ZLASTI PO RUSKEM NAPADU NA UKRAJINO, SO PRED ZAVEZNIŠTVOM NOVI IZZIVI IN NALOGE. NATO KREPI SVOJO OBRAMBNO IN ODVRAČALNO DRŽO TER SE VRAČA K SVOJIM KORENINAM. ZAVEZNIŠTVO JE PRAV ZARADI SPREMENJENIH VARNOSTNIH RAZMER NA SVOJEM VZHODNEM KRILU V SVOJO SREDINO DOBIL DVE NOVI, TRADICIONALNO NEVTRALNI DRŽAVI, ŠVEDSKO

IN FINSKO. ŠVEDSKA JE ŽE 32. ČLANICA NATA. KAJ POMENI TA ŠIRITEV IN KAKO VIDITE PRIHODNJO VLOGO ZAVEZNIŠTVA?

Menim, da kljub burnemu dogajanju v zadnjih treh desetletjih po koncu hladne vojne in po vseh geostrateških, političnih in ekonomskih spremembah v svetu obstoj zavezništva kratkoročno ni vprašljiv. Upam, da bosta novi zaveznici, ki sta do zdaj vodili politiko nevtralnosti, pomagali prebuditi še druge evropske članice zavezništva, da bodo bolj proaktivne pri oblikovanju in izvajanju zavezniške varnostne politike. Prav tako pričakujem, da bodo Natove evropske članice imele pomembnejšo vlogo pri oblikovanju nove svetovne ureditve. Če se bo to zgodilo, bo zavezništvo dobilo novo kvantitativno in kvalitativno dimenzijo moči.

VAROVANJE SLOVENSKEGA NEBA KOT DEL NATOVEGA SISTEMA

BESEDILO Marko Pišlar

FOTO Tadej Krese,
Goran Krošelj in Bruno Toič

Na vajah prestrežanja sodelujejo
slovenska in zavezniška letala.

Letos zaznamujemo 20 let, odkar je Slovenija 29. marca 2004 postala polnopravna članica zavezništva, in deset let od sodelovanja madžarskih zračnih sil pri varovanju zračnega prostora Republike Slovenije. Vse od vključitve v Nato je naša država vključena v njegov integrirani sistem zračne in protiraketne obrambe (angl. NATO Integrated Air and Missile Defence System – NATINAMDS), s čimer sta zagotovljena nenehna izmenjava podatkov o dogajanju v zračnem prostoru z zavezništvom ter varovanje zračnega prostora nad Slovenijo z zavezniškimi in slovenskimi vojaškimi prestrežniškimi letali. Nadzor in kontrolo zračnega prostora nad našo državo neprekinjeno 24 ur na dan 365 dni v letu izvaja 16. center za nadzor in kontrolo zračnega prostora, ki je bil kot prva enota Slovenske vojske vključen v Natovo strukturo.

OHRANJANJE SUVERENOSTI ZRAČNEGA PROSTORA

Slovenski zračni prostor je od vključitve Slovenije v zavezništvo leta 2004 tudi del Natovega zračnega prostora. Zavezništvo pa svoj zračni prostor varuje v okviru Natovega integriranega sistema zračne in protiraketne obrambe, katerega del je tudi varovanje slovenskega zračnega prostora. Cilj varovanja je ohranjanje suverenosti zračnega prostora zavezništva s stalno prisotnostjo zavezniških prestrežniških letal ter posadk, ki so se v najkrajšem času pripravljene odzvati na incidente v zračnem prostoru. Varovanje zračnega prostora Slovenije vključuje nadzor in kontrolo zračnega prostora, poveljevanje in kontrolo ter zračno obrambo. Nadzor zračnega prostora je v pristojnosti 16. centra za nadzor in kontrolo zračnega prostora, ki je enota v sestavi 15. polka vojaškega letalstva s sedežem v vojaški letalski bazi na Brniku. Center pri svojem delovanju uporablja sodoben in napreden sistem zračnega poveljevanja in kontrole (angl. Multi-Aegis Site Emulator/MASE Integrated Console Environment – MASE/MICE),

ki je v celoti povezljiv z zavezništvom. Za zagotavljanje boljših pogojev in zmogljivosti za nemoteno delovanje nadzora in kontrole zračnega prostora pa se je del pripadnikov centra leta 2022 preselil v novo operativno dvorano prenovljenega podzemnega dela objekta na Brniku.

VAROVANJE NEBA S SLOVENSKIMI IN ZAVEZNIŠKIMI PRESTREŽNIKI

Podatke o dogajanju v slovenskem zračnem prostoru center pridobiva iz vojaških in civilnih radarjev dolgega in kratkega dosega. Poveljevanje in kontrolo sta na ravni zavezništva v domeni Natovega združenega centra za zračne operacije (angl. Combined Air Operations Centre – CAOC). Slovenija spada pod taktično kontrolo združenega centra za zračne operacije v Torrejonu v Španiji. Poveljevanje in kontrolo na nacionalni ravni pa sta v pristojnosti operativnega centra Poveljstva sil Slovenske vojske. Varovanje slovenskega zračnega prostora se izvaja z letali prestrežniki, ki so v pripravljenosti

Radarski položaj na Ledinekovem kogleu

Nova operativna dvorana zagotavlja boljše razmere za delo.

v Sloveniji, Italiji in na Madžarskem. Ker ima naša država omejene zmogljivosti za prestrežanje letal v zraku, od leta 2007 za zaščito zračnega prostora nepretrgoma skrbijo italijanska prestrežniška letala Eurofighter F-2000 Typhoon, ki vzletajo iz matičnih baz v Italiji. Od podpisa sporazuma med slovenskim in madžarskim obrambnim ministrstvom pred desetimi leti, in sicer 17. januarja 2014, pa zaščito slovenskega neba zagotavljajo tudi madžarski prestrežniki Saab JAS-39 Gripen iz letalske baze na Madžarskem. Zavezniški prestrežniki letijo pod Natovim poveljstvom. Ti dve zavezniški državi pa Sloveniji zagotavljata tudi možnosti za kakovostno usposabljanje kadra za upravljanje letalnikov skladno z Natovimi postopki in standardi. Od leta 2017 se v varovanje zračnega prostora vključujejo tudi slovenska letala Pilatus PC-9M, ki letijo pod poveljstvom Slovenske vojske. Redno skupno usposabljanje iz postopkov nadzora in kontrole ter varovanja zračnega prostora se v zračnem prostoru Slovenije izvaja vsak teden na vajah prestrežanja, na katerih sodelujejo italijanska in madžarska letala. Skupna urjenja z zavezniki pa potekajo tudi v okviru mednarodnih vojaških vaj.

NA DOLŽNOSTIH TUDI V NATOVI POVELJNIŠKI STRUKTURI

Pripadniki 16. centra za nadzor in kontrolo zračnega prostora so visoko usposobljeni na različnih področjih ter so vpeti v strukturo poveljstev in enot Slovenske vojske od strateške do taktične ravni, kot specialisti za področje nadzora in kontrole zračnega prostora. Trenutno trije pripadniki centra opravljajo naloge v okviru Natove strukture. Dva pripadnika sta na mednarodni dolžnosti v Natovem združenem centru za zračne operacije v Torrejonu v Španiji in eden v Natovem poveljstvu za zračne operacije (Air Command – AIRCOM) v Ramsteinu v Nemčiji.

Pripadniki vojaške policije so na misiji v Bosni in Hercegovini zlasti patrolirali ter zbirali informacije na terenu.

SLOVENSKA VOJSKA DEJAVNA NA NATOVIH MISIJAH

BESEDILO Slovenska vojska

FOTO Bruno Toič, Robert Cotič in Slovenska vojska

Pripadniki Slovenske vojske v okviru skupin za povezavo in nadzor pomembno prispevajo k vzdrževanju varnega okolja na Kosovu.

Od vstopa Slovenije v Severnoatlantsko zaveznitvo leta 2004 Slovenska vojska še dejavnije sodeluje pri podpori mednarodnemu miru. Pripadniki Slovenske vojske so tako sestavni del sil, ki delujejo v mednarodnih operacijah in na misijah pod mandatom Nata, Evropske unije, Organizacije združenih narodov ter na podlagi drugih mednarodnih dogovorov. Od skupno več kot 15.800 napotenih pripadnikov Slovenske vojske, kolikor jih je od leta 1997 do zdaj opravljalo mednarodne dolžnosti v podporo miru, jih je na misijah pod vodstvom zaveznitva sodelovalo več kot 13.400, največ na Natovi operaciji Kforja na Kosovu, v okviru katere so slovenski vojaki najštevilnejše prisotni še danes.

SFOR

Po vojni v Bosni in Hercegovini je mednarodna skupnost na to območje napotila mednarodne sile Sfor (angl. Stabilization Force) pod Natovim poveljstvom, opravljale pa so naloge v operaciji Joint Guard, pozneje pa Joint Forge. Decembra 2004, ko se je Nato odločil, da konča Sforjevo misijo, so bile naloge iz Daytonskega sporazuma razdeljene, in sicer so del nalog prevzele evropske vojaške sile Eufor (angl. European Force) v operaciji Althea, del obveznosti pa je prevzelo Natovo po-

veljstvo v Sarajevu. Evropska unija je v okviru operacije Althea namestila enako močne vojaške sile, kot so bile Sforjeve, s približno 7000 pripadniki. Pomembno vlogo so v okviru obeh misij opravile tudi različne enote Slovenske vojske. Že oktobra 1997 se je v Sforjevo operacijo v podporo miru vključil letalsko-helikopterski oddelek Slovenske vojske, ki je skrbel za zračni prevoz ljudi in opreme. Leta 1999 je bil v Bosno in Hercegovino prvič napoten vod vojaške policije. Enota vojaške policije je opravljala naloge v polku mednarodne specializirane enote (angl. Multinational Specialized Unit – MSU) in je bila podrejena poveljstvu Sforja. To je bila mednarodna enota, namenjena opravljanju vojaškopolicijskih nalog. Prvemu vodju se je pozneje pridružil še en vod vojaške policije Slovenske vojske. Naloge pripadnikov enote so bile zlasti patroliranje, zbiranje informacij, varovanje območij in ljudi, iskanje in zbiranje nezakonitega orožja, streliva in eksploziva, iskanje vojnih zločincev ter njihova predaja sodiščem, pomoč in sodelovanje z lokalno policijo ter lokalnimi oblastmi pri preprečevanju množičnih neredov in podpora ter pomoč drugim enotam v Bosni in Hercegovini. Častniki Slovenske vojske so opravljali tudi naloge v poveljstvu polka. V zadnji izmeni so se jim leta 2003 priključili še pripadniki 10. motoriziranega bataljona. S prenosom pristojnosti misije pod Evropsko unijo se je enota vojaške policije leta 2004 preoblikovala v integrirano policijsko enoto (angl. Integrated Police Unit – IPU), ki je imela podobne naloge kot njena predhodnica. Februarja 2000 je v okviru Sforja v Bosni in Hercegovini začela delovati tudi zdravstvena enota Slovenske vojske s sanitetnim vodom z bataljonsko sanitetno postajo Role 1, ki je bil neposredno podrejen poveljstvu Sforja, skrbel pa je za primarno zdravstveno oskrbo na bataljonski ravni. Pripadniki zdravstvene enote so opravljali zdravniške preglede ter zagotavljali splošno in urgentno zdravstveno pomoč pripadnikom poveljstva ter drugim pripadnikom Sforja, ki so delali v bazi v Butmirju v Sarajevu, še pred tem pa v bazi Ilidža. Tudi ob prenosu pristojnosti z Natove operacije na vojaško operacijo Althea pod vodstvom Evropske unije je Slovenija ohranila pomembno vojaško navzočnost v Bosni in Hercegovini ter vlogo pri stabilizacijskem delovanju mednarodne skupnosti v tej državi. V Bosni in Hercegovini trenutno deluje 25 pripadnikov Slovenske vojske.

KFOR

Mednarodne sile pod Natovim vodstvom Kfor (angl. Kosovo Force) delujejo na Kosovu od junija 1999, pri čemer njihov mandat temelji na

SFOR
DO 2004
1009
PRIPADNIKOV
SLOVENSKE
VOJSKE

**AKTIVNOSTI
OKREPLJENE
POZORNOSTI
(eVA)**
2022–2023
424
PRIPADNIKOV
SLOVENSKE
VOJSKE

**OKREPLJENA
PREDNJA
PRISOTNOST
(eFP)**
2017–2023
620
PRIPADNIKOV
SLOVENSKE
VOJSKE

**NATOVA
POVELJSTVA
NA BALKANU**
2005–2023
170
PRIPADNIKOV
SLOVENSKE
VOJSKE

ISAF
2004–2014
1330
PRIPADNIKOV
SLOVENSKE
VOJSKE

KFOR
1999–2023
9708
PRIPADNIKOV
SLOVENSKE
VOJSKE

**MISIJA
ODLOČNA
PODPORA
(RSM)**
2015–2021
94
PRIPADNIKOV
SLOVENSKE
VOJSKE

AFOR
1999
26
PRIPADNIKOV
SLOVENSKE
VOJSKE

**NATOVA MISIJA
ZA USPOSABLJANJE
V IRAKU (NTM-I)**
2006–2009
20
PRIPADNIKOV
SLOVENSKE
VOJSKE

Sodelovanje pripadnikov
Slovenske vojske
v mednarodnih operacijah
in na misijah Nata med
letoma 1997 in 2023

Slovenska vojska je v Afganistan napotila 34 kontingentov.

resoluciji Varnostnega sveta Združenih narodov 1244 in Vojaško-tehničnem sporazumu med Natom ter takratnima Zvezno republiko Jugoslavijo in Republiko Srbijo. Temeljno poslanstvo Kforjevih sil je prispevati k mirnemu, varnemu in stabilnemu okolju ter svobodi gibanja na celotnem kosovskem območju. Kfor v vlogi tretjih odzivnih sil svoj mandat uresničuje usklajeno in v sodelovanju s kosovskimi policijskimi in varnostnimi institucijami, z Evropsko unijo v okviru misije vladavine prava na Kosovu (EULEX) ter z drugimi lokalnimi in mednarodnimi deležniki, ki si prizadevajo za dolgoročno stabilizacijo razmer v državi. V dosedanjih varnostno-stabilizacijskih prizadevanjih mednarodne skupnosti na Kosovu je imel Kfor pomembno in nepogrešljivo vlogo, zaradi česar je ta država danes varnejša, za življenje ljudi ter vsesplošen družbeni razvoj pa predstavlja ugodnejše okolje. Kljub napredku se sicer Kosovo še vedno spoprijema z nekaterimi varnostnimi in drugimi izzivi. V preteklih 24 letih so se obseg, sestava in naloge Kforja postopoma prilagajali, pri tem pa so se sile uveljavile kot prožen, odziven in verodostojen varnostni dejavnik. Kforjeve sile sestavljajo večnacionalne bojne skupine, skupine za povezavo in nadzor, zračno-transportni, obveščevalno-izvidniški, logistično-podporni in drugi elementi, vključno s taktično rezervo. Glede na krhko in nepredvidljivo stanje na severu države, zakoreninjene medetnične napetosti, slab socialno-ekonomski položaj, notranjepolitična trenja, razširjen organizirani kriminal ter druge dejavnike varnostnega tveganja kratkoročno ni pričakovati bistvenih sprememb v velikosti in držbi Kforjevih sil. Poleg tega so kosovske varnostne institucije še vedno v fazi razvoja, vzpostavitev zmogljivosti in pridobivanja najširše družbene legitimnosti, kot take pa v tem trenutku niso zmožne v celoti in samostojno prevzeti polne odgovornosti od mednarodnih varnostnih deležnikov za vzdrževanje javnega reda, miru in varnosti na celotnem območju države. Severnoatlantsko zavezništvo že več kot 15

let čez združeno vojaško-civilno Natovo skupino za svetovanje in povezavo (angl. NATO Advisory and Liaison Team – NALT) zagotavlja podporo in svetovanje kosovskim varnostnim silam ter pristojnemu civilnemu ministrstvu na področjih, kot so nabave, finance, pravne zadeve, logistika, načrtovanje in razvoj sil, vodenje in drugo. Natova skupina za svetovanje in povezavo pri opravljanju nalog redno in dobro sodeluje tudi s Kforjem, njeno delovanje pa je zastavljeno v okviru tako imenovanje Natove okrepljene interakcije s Kosovom. Slovenska vojska v Kforjevih silah sodeluje od januarja 2000, v tem času pa je na Kosovu delovalo že skoraj 10.000 pripadnikov. Slovenski vojaški prispevek v operacijo se je z leti vse bolj krepil, izpopolnjeval in prilagajal razmeram na terenu ter dosegel kulminacijo v letih 2007–2011, potem pa se je postopno zniževal do aprila 2016. Od aprila 2016 je bil obseg največjega slovenskega kontingenta ustaljen na ravni okoli 240 pripadnikov in je obsegal, poleg manevrskega dela z motorizirano četo, še skupine za povezavo in nadzor, skupino vojaških policistov, obveščevalno-izvidniške, podporne in druge zmogljivosti, del pripadnikov pa je vključen v večnacionalne poveljniške strukture Kforja. Zadnja prilagoditev je bila izvedena v letih 2021 in 2022 ter je vključevala umik kinetičnih sil, druge zmogljivosti pa so ostale in še vedno delujejo.

Zahodni Balkan je z varnostnega, zunanjepolitičnega, gospodarskega in drugih vidikov prednostni oziroma strateško pomemben za Slovenijo. Trajni mir, varnost, stabilnost, napredek in vključenost tega območja v evro-atlantske integracije ter uspešno razreševanje tamkajšnjih izzivov, ki imajo lahko širši regionalni učinek, so tudi v interesu naše države. Upošteva neposredno bližino, razvejano sodelovanje in tesno povezanost s to regijo, Slovenija kot odgovorna, solidarna in mirovnim prizadevanjem zavezana država prevzema vidno ter aktivno vlogo v mednarodnih operacijah in na misijah, ki potekajo na Zahodnem Balkanu. Skladno z nacionalno zakonodajo, mandatom in Kforjevim operativnim načrtom, pravili delovanja in drugimi relevantnimi predpisi ostaja delovanje slovenskih pripadnikov na Kosovu osredotočeno na vzdrževanje varnosti in stabilnosti ter svobode gibanja, spremljanje varnostnih in splošnih razmer na območju delovanja, nadzor in patroliranje na tranzitnih poteh in kontrolnih točkah, civilno-vojaško sodelovanje ter opravljanje štabnih dolžnosti in svetovalnih nalog v podporo razvoju kosovskih varnostnih sil ter pristojnega ministrstva. Pripadniki Slovenske vojske pomembno prispevajo k vzdrževanju varnega in stabilnega okolja in svobode gibanja ter k vzpostavitvi primernih pogojev za delovanje kosovske države in družbe. Današnje Kosovo je tudi po njihovi zaslugi varnejše in za življenje ljudi primernejše območje,

ki se resda spoprijema s številnimi izzivi, med drugim na ekonomsko-socialnem področju, pri uveljavljanju vladavine prava, v boju proti korupciji ter pri organiziranem kriminalu, vendar je kljub temu splošen napredek očiten, k čemur je pripomogel tudi Kfor v sodelovanju z drugimi mednarodnimi in lokalnimi akterji.

ISAF IN MISIJA ODLOČNA PODPORA

Slovenija se je vključila v Isafovo operacijo februarja 2004 na podlagi vladne odločitve, pri čemer je svoje operativno sodelovanje prilagajala potrebam na terenu in dinamiki razvoja operacije z opravljanjem nalog izvidovanja, mentoriranja, varovanja, svetovanja ter usposabljanja. Pripadniki slovenskih kontingentov so med drugim zagotavljali podporo v različnih poveljstvih in na ravneh ter področjih, kot so pehota, inženirstvo, specialno usposabljanje, finance, izobraževanje in drugo.

Isafova operacija se je končala 31. decembra 2014. Ob tem pa se je na podlagi vabila afganistanskih oblasti ter zaradi potrebe po nadaljevanju mednarodnih prizadevanj za stabilnost in varnost države ter ohranitev, izboljšanje in trajnost dosežkov po Isafu 1. januarja 2015 v Afganistanu vzpostavila nova nebojna svetovalna Natova misija Odločna podpora (angl. Resolute Support Mission – RSM), v katero se je na podlagi vladnega sklepa vključila tudi naša država. Mandat misije je obsegal usposabljanje, svetovanje in podporo afganistanskim nacionalnim, obrambnim ter varnostnim silam v okviru regionalnega pristopa. Namen misije je bila vzpostavitev vzdržljivih in zmogljivih afganistanskih obrambno-varnostnih sil za samostojno ter trajno zagotavljanje varnosti in stabilnosti kot ključnih pogojev za razvoj ter blaginjo države. V celotnem obdobju se je slovenski kontingent v Afganistanu spreminjal in prilagajal poslanstvu misije in dodeljenim nalogam ter je kulminacijo dosegel v letih 2011–2013, ko je bil slovenski prispevek najštevilnejši.

V slovenskih kontingentih, ki so bili napoteni v Isafovo operacijo, je sodelovalo 1330 pripadnikov. Dodatno je bilo napoteni še 14 pripadnikov Slovenske vojske iz Mirnodobne strukture Slovenske vojske v tujini, ki so bili v Natovih poveljstvih razporejeni na premestljive dolžnosti. Poleg pripadnikov Slovenske vojske so nekatere

slovenske kontingente popolnjevali tudi civilni funkcionalni strokovnjaki. Od začetka misije Odločna podpora pa do njenega konca je v njenem okviru sodelovalo 94 pripadnikov Slovenske vojske. Slovenija je v Afganistan skupno napotila 34 kontingentov, enaindvajset v Isaf in trinajst na misijo Odločna podpora. Pridobljene izkušnje v tej operaciji so na nacionalni ravni in tudi na ravni povezovanja z zavezniškimi partnerji neprecenljive. V dobrih sedemnajstih letih sodelovanja v obeh operacijah so pripadniki Slovenske vojske opravljali različne naloge izvidovanja, zaščite sil, mentoriranja in svetovanja manevrskim enotam, enotam bojne podpore in enoti za specialno delovanje ter so v Afganistanu zato pustili izjemno pozitiven pečat.

NATOVA POVELJSTVA NA BALKANU

Poleg Kforjevih sil in Natove skupine za svetovanje in podporo na Kosovu je Severnoatlantsko zavezništvo na preostalih območjih delovanja na Zahodnem Balkanu v okviru operacije Joint Enterprise vzpostavilo še tri organizacijske strukture oziroma entitete za podporo, svetovanje in povezavo, in sicer Natovo poveljstvo v Sarajevu, vojaško pisarno za povezavo v Beogradu ter Natovo pisarno za povezavo v Skopju. V njihovem okviru spodbuja obrambno-varnostne reforme v državah gostiteljicah, njihovo prevzemanje evro-atlantskih standardov ter krepitev partnerskih in sodelovalnih odnosov z Natom. Te zavezniške strukture sproti prilagajajo svoj organizacijsko-funkcijski ustroj in skladno s pristojnostmi ter zmožnostmi deloma omogočajo tudi podporo operaciji Kforja na Kosovu in operaciji Evropske unije Althea v Bosni in Hercegovini. Kot zavzeta podpornica držav Zahodnega Balkana pri njihovem približevanju evro-atlantskim integracijam Slovenija z vojaškim in civilnim osebjem intenzivno sodeluje tudi v Natovem poveljstvu v Sarajevu ter vojaški pisarni za povezavo v Beogradu, sodelovala pa je tudi v Natovi pisarni za povezavo v Skopju, ki jo je od junija 2016 do zaprtja vodil častnik Slovenske vojske. V okviru teh struktur slovenski pripadniki opravljajo štabne, svetovalne in podporne naloge, posredujejo strokovne izkušnje ter znanje pri reformi obrambno-varnostnega sektorja in v okviru širšega regionalnega poslanstva zagotavljajo redne povezave in podporo drugim enotam ter pripadnikom Slovenske vojske na združenem operativnem območju na Balkanu. Nedokončanost evro-atlantskih integracijskih procesov v regiji, ki jim je Slovenija zaradi njihovega reformnega in stabilizacijskega pomena močno zavezana, upravičuje ohranitev prisotnosti do skupno 14 slovenskih vojaških in civilnih pripadnikov v teh zavezniških strukturah.

OKREPLJENA PREDNJA PRISOTNOST

Vzpostavitev in delovanje štirih večnacionalnih bataljonskih bojnih skupin v sestavi misije okrepljene prednje prisotnosti (angl. enhanced Forward Presence – eFP) s skupno okoli 5000 pripadniki v Estoniji, Latviji, Litvi ter na Poljskem od sredine 2017 je okrepljeno odzivanje Nata na bistveno spremenjeno varnostno okolje in grožnje v njegovi vzhodni sosesčini, ki so posledica tamkajšnjih nepredvidljivih ter agresivnih ruskih vojaških in nevojaških oziroma hibridnih aktivnosti ter krepitev vpliva (Krim/vzhodna Ukrajina, Kavkaz, Belorusija in drugo). S tem se našim vzhodnim zaveznicam ob Baltiku, ki se zaradi ruskih negativnih aktivnosti na širšem območju vzhodnega krila zavezništva počutijo posebej ogrožene, v skladu s solidarnostnim načelom omogočajo dodatna varnostna zagotovila, hkrati pa se tam krepiti Natova odvrtačna in obrambna drža.

Bataljonska bojna skupina deluje v Latviji od junija 2017. V njej ob gostiteljici Latviji in vodilni državi Kanadi sodeluje še devet zaveznic. Bojno skupino sestavlja približno 1500 mednarodnih pripadnikov. Enota je integrirana z latvijsko pehotno mehanizirano brigado. Poslanstvo opravlja v funkciji mirnodobnega odvrtačanja, predvsem s skupnimi vajami in usposabljanji ter zagotavljanjem bojne pripravljenosti za morebitno izvajanje začetnih obrambnih

aktivnosti v sodelovanju z nacionalnimi obrambnimi silami države gostiteljice ob nenadni agresiji.

Skladno z vladno odločitvijo pripadniki Slovenske vojske sodelujejo pri opravljanju mirnodobnih aktivnosti sil za zagotavljanje in vzdrževanje pripravljenosti v podporo celoviti ter okrepljeni odvrtačni in obrambni državi zavezništva, kar vključuje vaje, usposabljanja ter druge mirnodobne aktivnosti, vključno s premiki za zaščito sil večnacionalne bataljonske bojne skupine v Latviji. Pri tem lahko časovno omejeni usposabljanja in vaje za potrebe mirnodobnih aktivnosti bataljonske bojne skupine okrepljene prednje prisotnosti v Latviji potekajo tudi v drugih državah članicah Nata. Na misiji v Latviji je do zdaj sodelovalo 620 pripadnikov Slovenske vojske.

AKTIVNOSTI OKREPLJENE POZORNOSTI

Kot odziv na rusko agresijo na Ukrajino, ki ima varnostne posledice tudi za Nato, je ta aktiviral začetni del svojih obrambnih načrtov, povečal pripravljenost zavezniških enot in z napotitvijo dodatnih sil v vzhodne zaveznice okrepil odvrtačno-obrambno držo vzdolž svojega vzhodnega krila. Sprejete so bile skupne odločitve o aktivaciji začetnih elementov Natovih odzivnih sil, to je združenih sil v zelo visoki pripravljenosti, in vzpostavitvi dodatnih Natovih bojnih skupin v osrednjem in jugovzhodnem delu zavezništva, in sicer v Bolgariji, Romuniji, na Madžarskem in Slovaškem, po vzoru okrepljene prednje prisotnosti. Sile predstavljajo del nabora ukrepov, ki jih zavezništvo izvaja v okviru aktivnosti okrepljene pozornosti (angl. enhanced Vigilance Activities – eVA). Pri aktivnosti okrepljene pozornosti gre za Natove dodatne aktivnosti krepitev obsega, pripravljenosti in operativnosti zavezniških sil ob vzhodnem krilu zaradi ruskega kontinuiranega stopnjevanja napetosti, ki je preraslo v oborožen napad na Ukrajino. Vzpostavitev dodatnih Natovih bojnih skupin v štirih vzhodnih zaveznicah, vključno s Slovaško, je dodaten preventivni ukrep, ki je izključno odvrtačnega in obrambnega značaja. Kot tak nedvoumno odraža zavezniško solidarnost, enotnost in odločnost ter daje jasno sporočilo, da bo vsaka agresija proti kateri koli zaveznici

Slovenija je na misiji v Latviji večinoma sodelovala z rodovskimi enotami.

odvrtna s skupnim zavezniškim odzivom. Večnacionalna sestava teh enot v okviru zavezniške linije poveljevanja in kontrole jasno izkazuje vzajemno solidarnost oziroma dejstvo, da za vsako zaveznico stoji celotno zavezništvo. Z ustreznim ravnovesjem med vnaprej prisotnimi zavezniškimi silami in potekajočimi aktivnostmi na vzhodu ter okrepitvami teh ob potrebi Nato zagotavlja sposobnost pravočasnega odzivanja in prožno, verodostojno in učinkovito odvrtačanje ter po potrebi tudi obrambo. V okviru Natovih bojnih skupin bodo vse

sodelujoče zaveznice krepile bojno sposobnost, povezljivost in situacijsko zavedanje o razmerah na območju delovanja. Zavezništvo si prizadeva, da dodatna krepitev njegove odvrtačne in obrambne države poteka transparentno in sorazmerno, z namenom zmanjševanja tveganj, izogibanja nespornostim in preprečevanja stopnjevanja napetosti.

Slovaška vlada je 9. marca 2022 odobrila prisotnost do 2100 pripadnikov zavezniških sil v Natovi bojni skupini na Slovaškem. Vladno odločitev je 15. marca 2022 potrdil slovaški parlament. Slovenska vlada je 11. aprila 2022 sprejela odločitev o sodelovanju do skupno dvesto pripadnikov Slovenske vojske, vključno z nacionalnim podpornim elementom in štabnim osebjem v Natovi bojni skupini na Slovaškem v okviru aktivnosti okrepljene pozornosti z možnostjo rotacij.

Pripadniki Slovenske vojske v Natovi bojni skupini na Slovaškem sodelujejo pri izvajanju mirnodobnih aktivnosti te bojne skupine, v okviru misije pa pri zagotavljanju in vzdrževanju pripravljenosti v podporo celoviti ter okrepljeni odvrtačni in obrambni državi zavezništva, kar vključuje vaje, usposabljanja ter druge mirnodobne aktivnosti, vključno z ukrepi za zaščito sil bojne skupine. Prispevek Slovenske vojske je oblikovan vzdržno in optimalno glede na zmožnosti, potrebe ter dogovore s članicami zavezništva in ob upoštevanju dodane vrednosti za Nato ter Slovensko vojsko. Do danes je na misiji na Slovaškem sodelovalo 424 pripadnikov Slovenske vojske.

VOJAŠKO PREDSTAVNIŠTVO IN OBRAMBNI ODDELEK PRI NATU

BESEDILO Vojaško predstavništvo in obrambni oddelek pri zvezi Nato
FOTO Bruno Toič in Nato

Delovanje Republike Slovenije na sedežu Organizacije Severnoatlantske pogodbe (Nato) je organizirano čez Stalno predstavništvo Republike Slovenije pri zvezi Nato. Stalno predstavništvo sestavljajo trije oddelki, in sicer politični oddelek s predstavniki Ministrstva za zunanje in evropske zadeve, obrambni oddelek s predstavniki Ministrstva za obrambo ter vojaško predstavništvo s pripadniki Slovenske vojske. Te organizacijske enote sodelujejo pri delu tistih Natovih delovnih teles, ki vsebinsko in procesno spadajo v pristojnost njim nadrejenih resorjev oziroma organov v sestavi v Republiki Sloveniji.

Vojaško predstavništvo zastopa interese Slovenije v delovnih skupinah, ki zagotavljajo podporo delovanju Natovega vojaškega odbora.

STALNO PREDSTAVNIŠTVO PRI ZVEZI NATO

Ko je leta 2004 Republika Slovenija postala polnopravna članica Nata, je prevzela tudi obveznosti, ki izhajajo iz Pogodbe o ustanovitvi zveze Nato iz leta 1949, tako imenovane Washingtonske pogodbe. Ta predvideva ustanovitev stalnega političnega in vojaškega telesa

za delitev tveganj, odgovornosti in prednosti. V političnem delu, v Severnoatlantskem svetu, Republiko Slovenijo zastopa veleposlanik, v vojaškem delu, v vojaškem odboru, pa Slovensko vojsko v imenu načelnika Generalštaba Slovenske vojske zastopa nacionalni vojaški predstavnik.

Tako politični kot vojaški del Natove strukture imata razvejano mrežo odborov in delovnih skupin, ki redno obravnavajo vse vidike delovanja vojaško-političnega zaveznitva. Zastopanje interesov Republike Slovenije je tako v pristojnosti diplomatskega predstavništva Republike Slovenije pri Natu, ki ga vodi veleposlanik in je sestavljeno iz političnega oddelka, v katerem so uslužbenci Ministrstva za zunanje in evropske zadeve, obrambnega oddelka, ki ga popolnjujejo uslužbenci Ministrstva za obrambo, in vojaškega oddelka, v katerem so pripadniki Slovenske vojske. S tako organiziranostjo in stalno prisotnostjo na sedežu Nata Republika Slovenija izpolnjuje zaveze iz Washingtonske pogodbe ter zagotavlja uveljavljanje svojih interesov. Skladno s pogodbo se namreč odločitve sprejemajo s soglasjem, kar pomeni, da je pri odločanju obvezna prisotnost tudi slovenskega predstavnika. Fizična prisotnost je nujna le na Natovem vojaškem odboru, ki sprejema vojaške nasvete in priporočila, ter na političnem Severnoatlantskem svetu, ki sprejema odločitve v imenu vseh držav članic. Iz tega sledi, da morajo biti tako veleposlanik, nacionalni vojaški predstavnik kot njuna namestnika vedno dosegljivi.

VOJAŠKO PREDSTAVNIŠTVO

Podporo delovanju Severnoatlantskega sveta zagotavlja mednarodni štab v okviru različnih odborov, podporo delovanju vojaškega odbora pa zagotavlja mednarodni vojaški štab z različnimi delovnimi skupinami. Zastopanje interesov Slovenske vojske znotraj posameznih delovnih skupin je naloga vojaškega predstavništva, ki ga sestavljajo pripadniki Slovenske vojske v vlogi častnikov za povezavo. Trenutno so v vojaškem predstavništvu vodja predstavništva in pet častnikov za povezave. Za neposredno pomoč delu nacionalnega vojaškega predstavnika so v sestavi vojaškega predstavništva še en častnik in dva podčastnika. V okviru mednarodnega vojaškega štaba deluje 16 stalnih delovnih skupin, med drugim za zračno obrambo, vaje, logistiko, operacije, obveščevalne dejavnosti, kadre, jedrsko, radiološko, kemično in biološko obrambo, strateške koncepte, znotraj katerih je še veliko podskupin, na primer za kibernetično obrambo, načrtovanje, standardizacijo, in drugo, ter začasnih delovnih skupin, kot je na primer Nato-Ukrajina. Naloga častnikov za povezave je, da skrbijo za pretok informacij in obveščanje tako med Natom in Slovensko vojsko kot v obratni smeri. Niso pa častniki za povezave nosilci stališč Slovenske vojske. Stališča do posameznih zadev se oblikujejo znotraj vojaške organizacije, nato pa jih vodje delegacij iz Slovenske vojske, častniki za povezave ali nacionalni vojaški predstavnik prenašajo na posamezne delovne skupine in na vojaški odbor. Po obravnavi posameznih zadev znotraj delovnih skupin vojaški odbor sprejme usklajen, premišljen in vojaško strokovno podprt vojaški nasvet za obravnavo na Severnoatlantskem svetu. Velikost vojaškega predstavništva je sorazmerna z velikostjo države in njenih oboroženih sil. Večje in velike države imajo seveda tudi nekajkrat večja vojaška predstavništva, Slovenska vojska pa že veliko časa vzdržuje svoje predstavništvo na sedežu Nata in druga predstavništva v približno enakem kadrovskem obsegu. Majhnost predstavništva seveda pomeni dodatno breme za posameznega častnika za povezave, ki mora pokrivati veliko različnih delovnih skupin z različnih področij, po drugi strani pa se lahko majhne države izognejo sodelovanju na posameznih področjih, ki zanje niso relevantna, kot so na primer podmorniško bojevanje, jedrsko bojevanje, oceanografija. Svojega predstavništva pa Slovenska vojska nima samo na sedežu Nata, temveč tudi na sedežih Natovega strateškega poveljstva za operacije v Monsu v Belgiji in Natovega strateškega poveljstva za transformacijo v Norfolku v Združenih državah Amerike. Vsako izmed

teh predstavništev opravlja funkcijo, ki izhaja iz poslanstva organizacije ali poveljstva. Tako predstavništvo v Norfolku usklajuje stališča Slovenske vojske pri načrtovanju in preoblikovanju sil, predstavništvo v Monsu skrbi za vpetost sil Slovenske vojske v Natovo delovanje, predstavništvo v Bruslju pa za vojaški nasvet političnim odločevalcem.

Pretok informacij in usklajenost med posameznimi vojaškimi predstavništvami sta nujna za delo vsakega predstavništva posebej. Poleg tega vojaško predstavništvo v Bruslju usklajuje svoje delo tudi z obrambnim oddelkom ter političnim oddelkom znotraj diplomatskega predstavništva. Posebej pomembno pa je, da se pretok informacij in obveščeno redno izvajata med Brusljem in Ljubljano. Končni cilj je, da pridobi veleposlanik čim bolj verodostojna in usklajena stališča, ki jih potem zastopa na zasedanjih Severnoatlantskega sveta. Predstavništva, tako diplomatsko kot vojaška, so torej le podaljšana roka razmišljanj, pobud in stališč, ki se sprejemajo v domovini.

VARNOST ZA VSE NATOVE ČLANICE

Natovo temeljno poslanstvo je zagotavljanje varnosti vsem državam članicam, zato budno spremlja globalno varnostno dogajanje in se pravočasno ustrezno odziva na spremembe. Nato je kot obrambna organizacija seveda namenjen izključno državam članicam, kot najboljši način zagotavljanja varnosti pa sklepa različna vojaška partnerstva in sodelovanja z drugimi državami sveta. Sodelovanje in medsebojno spoštovanje namreč predstavljata najboljši način zagotavljanja varnosti. Tako ima zavezništvo sklenjene sporazume z državami Partnerstva za mir, v katerem je 17 držav, državami Mediteranskega dialoga, v katerem je sedem držav, štirimi državami Istanbulske pobude, državami pobude Globalno partnerstvo, ki jih je devet, in tudi z drugimi mednarodnimi organizacijami, kot so Organizacija združenih narodov, Evropska unija ter Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi. V pobudo Partnerstva za mir se je leta 1994 vključila tudi Rusija. Da bi poglobila medsebojne odnose, sta Nato in Rusija leta 1997 ustanovila Svet Nato-Rusija, ki je začel leta 2002. Po vojaški intervenciji Rusije na Gruzijo so odnosi začeli zamrljati, po ruski vojaški intervenciji na Krimu leta 2014 pa so se skoraj ustavili, vendar ne prekinili. Oktobra 2021 je Rusija obvestila Nato, da izstopa iz medsebojnega sporazuma, in je zahtevala zaprtje Natove pisarne v Moskvi. Po februarju 2022 in ruskem napadu na Ukrajino se je Rusija iz Natove partnerice prelevila v njeno nasprotnico. Zavezništvo je zato začelo spreminjati svoje načrte in držo. Obdobje, ko je Natova drža temeljila na kriznem upravljanju, je preteklost, saj zdaj zavezništvo deluje po načelu odvratanja in obrambe. Njegov cilj je zagotoviti uspešno in kredibilno odvratanje držo, ter, če bo treba, tudi obrambo. Vse Natove članice nosijo pri tem svoj del odgovornosti, saj smo le skupaj močnejši in varnejši. Vojaško predstavništvo v Bruslju in druga vojaška predstavništva imajo zdaj ter v prihodnosti še toliko pomembnejšo vlogo, da v hitro spreminjajočih se varnostnih in družbenih razmerah zagovarjajo slovenske ter sooblikujejo skupne interese zavezništva.

OBRAMBNI ODDELEK

Obrambni oddelek predstavlja primarno vez med Natom in Ministrstvom za obrambo ter hkrati zagotavlja podporo stalnemu predstavniku Republike Slovenije pri Natu na obrambno-političnem področju. Predstavnik obrambnega oddelka zastopajo interese Republike Slovenije v okviru zavezniških obrambnih politik, ki se oblikujejo in uveljavljajo v okviru Natovih odborov in delovnih skupin ter se nato potrjujejo na ravni Severnoatlantskega sveta v sestavi stalnih predstavnikov, obrambnih ministrov ali vodij držav.

S krepitvijo kompleksnosti varnostnega okolja in pojavom novih groženj ter izzivov se obseg nalog in delovnih področij vztrajno širi ter prilagaja. Temu primerno se je z leti prilagajalo in krepilo tudi število predstavnikov oddelka na današnjih 11. To so predstavniki notranjih organizacijskih enot

ministrstva, vključno s podsistemom začite in reševanja ter obveščevalno-varnostne službe. Predstavnik obrambnega oddelka na podlagi nacionalnih obrambnih interesov in ciljev aktivno sooblikujejo zavezniško obrambno politiko ter zavezniško obrambno planiranje za zagotovitev dogovorjenega obsega sil in zmogljivosti za učinkovito odvratanje in obrambo zaveznice. Obrambni predstavniki sodelujejo pri oblikovanju obrambnih operativnih načrtov in izpopolnjujejo sistem kriznega odzivanja, kar v kriznih razmerah zavezništvu omogoča pravočasno doseganje političnih odločitev ter ustrezno odzivanje z razpoložljivimi silami in zmogljivostmi. To je povezano tudi s sodelovanjem v okviru prilagajanja zavezniške jedske politike. Obrambni oddelek sodeluje tudi na obveščevalno-varnostnem področju, v okviru kibernetike, hibridnih groženj, širše družbene odpornosti ter pri pripravi s tem povezanih odzivnih mehanizmov. Vpeti so v načrtovanje razvoja številnih oborožitvenih sistemov in glavne opreme ter infrastrukture, kar je povezano tudi z vključevanjem nacionalnih projektov raziskav in

razvoja ter industrije. Z naštetim so povezani načrtovanje obrambnih virov, nadziranje porabe skupnih sredstev ter predvsem uveljavljanje nacionalnih ambicij pri opredeljevanju prispevkov držav ter prerazporejanju sredstev v projekte, povezane z razvojem obrambnih sposobnosti Slovenije. Obrambni oddelek zagotavlja tudi vodenje Natovega podregistra v okviru stalnega predstavništva, ki podpira delovanje celotnega predstavništva in predstavlja vstopno točko za vse Natove tajne podatke za Slovenijo.

POMEMBNO JE DOBRO SODELOVANJE Z VOJAŠKIM IN POLITIČNIM ODDELKOM

Predstavnik obrambnega oddelka izhajajo pri svojem delu iz ključnih obrambnih in zunanjepolitičnih usmeritev države in vsak dan usklajujejo nacionalna stališča z odločevalci v prestolnici. Pri tem je pomembno njihovo tesno sodelovanje s predstavniki vojaškega in političnega oddelka, kar zagotavlja celovito ter usklajeno sledenje nacionalnim interesom v zavezništvu. Ker je Slovenija tudi članica Evropske unije, sta zato pomembna stalen dialog in usklajevanje stališč glede sorodnih tematik z obrambnimi predstavniki Republike Slovenije pri Evropski uniji.

Usklajevanje in sledenje nacionalnim stališčem v okviru zavezništva sta dinamična procesa, pri čemer je pomembna hitra ter učinkovita izmenjava informacij. Pri tem lahko govorimo o dvosmernem procesu. Na podlagi zavezniških razprav in politik obrambni oddelek namreč hkrati podpira prestolnico pri pripravi nasvetov ter izhodišč za sprejem nacionalnih odločitev in oblikovanje obrambne politike. Nacionalna stališča in prednostne naloge so torej pogajalski okvir za sodelovanje predstavnikov obrambnega oddelka pri oblikovanju skupnih zavezniških odločitev ter politik. To v nadaljevanju predstavlja tudi smernice in kontekst za razvoj nacionalnih obrambnih strategij, politik, načrtov ter konceptov. Uveljavljanje

Zaposleni v obrambnem oddelku sodelujejo tudi pri pripravi gradiv za zasedanja obrambnih ministrov.

nacionalnih interesov in pobud zahteva tesno sodelovanje, posvetovanje ter usklajevanje z zaveznici. To poteka v okviru rednih formalnih in tudi neformalnih pogajanj ter usklajevanj. Pri tem delo pomembno olajšuje, da delegacije delujejo znotraj skupne stavbe Natovega poveljstva, kar omogoča hitro sestajanje nacionalnih predstavnikov. To je ključno z vidika odzivnosti ter tudi v okviru kriznega upravljanja.

Redno delo obrambnega oddelka je organizirano okoli ustaljenih delovnih procesov delovnih skupin, ki se običajno sestajajo večkrat na teden. Ob tem predstavniki obrambnega oddelka zagotavljajo podporo stalnemu predstavniku Republike Slovenije na zasedanjih Severnoatlantskega sveta ter sodelujejo pri pripravi gradiv in izvedbi zasedanj na ravni obrambnih in zunanjih ministrov ter tudi voditeljev in predsednikov vlad članic zavezništva. Prav zasedanja na visoki ravni pomembno oblikujejo dinamiko in delovni ritem celotnega zavezništva. To se običajno kaže s povečano dinamiko pogajalskih procesov in usklajevanja gradiv pred posameznimi ministrskimi srečanji ter vrhunskimi zasedanji.

V luči 75. obletnice ustanovitve zavezništva se pozornost že usmerja proti bližajočemu se vrhu v Washingtonu. Ta bo ob nadaljnji zaostreni varnostni situaciji na evro-atlantskem območju pričakovano izdatno pozornost namenil ureničevanju novih zavezniških obrambnih načrtov ter zagotavljanju potrebnih zmogljivosti za nadaljnjo kredibilno zavezniško odvratanje in obrambo. Vse zavezničnice bodo v tem pogledu še posebej osredotočene na zagotavljanje kredibilnih sil, zmogljivosti in finančnih naložb v obrambo, skladno s sprejetimi zavezami. Pri sooblikovanju omenjenih zavezniških politik in odločitev bo delo obrambnega oddelka tudi v prihodnosti vsekakor dinamično, zahtevno ter zaznamovano z izzivi sodobnega varnostnega okolja.

Pogovor z generalmajorjem v pokoju

LADISLAVOM LIPIČEM

SLOVENSKA VOJSKA JE V 20 LETIH BISTVENO NAPREDOVALA

BESEDILO Jerneja Grmadnik

FOTO Bruno Toič

Generalmajor v pokoju Ladislav Lipič je med letoma 2001 in 2006 opravljal dolžnosti načelnika Generalštaba Slovenske vojske ter skupaj s sodelavci vodil vojaške procese približevanja in priključevanja zavezništvu, med drugim tudi profesionalizacijo Slovenske vojske. Nekdanji visoki častnik, danes predsednik Zveze veteranov vojne za Slovenijo, je obudil spomine na nekdanje izzive in ocenil pomen članstva za Slovensko vojsko.

? KAKO SE SPOMINJATE OBDOBJA PRIBLIŽEVANJA IN VKLJUČITVE V NATO?

Tega obdobja se spominjam s ponosom in zavedanjem o skupnem uspehu vseh, ki smo sodelovali pri uresničitvi tega cilja. Takrat sta potekala dva zgodovinsko pomembna procesa za Slovenijo in obrambni sistem. Proces približevanja in vključevanja v zavezništvo se je začel kmalu po našem pristopu k Partnerstvu za mir leta 1994, medtem ko je bila odločitev o prehodu na poklicno in pozneje profesionalno vojsko, dopolnjeno s pogodbeno rezervo, sprejeta neposredno pred našim polnopravnim članstvom v Natu. Takrat sem kot načelnik Generalštaba Slovenske vojske čutil odgovornost, saj sta bila od našega skupnega dela odvisna uspeh države in njen ugled.

? ŽE LETA 1998 JE NA ŠIRŠEM OBMOČJU SLOVENIJE POTEKALA NAJVEČJA PARTNERSKA VAJA ZUNAJ OBMOČJA ZVEZE NATO DO ZDAJ, IN SICER COOPERATIVE ADVENTURE EXCHANGE. NAJ NJEJ STE BILI EDEN IZMED DIREKTORJEV AKTIVNOSTI. KAKŠEN JE BIL POMEN SODELOVANJA NA TEJ AKTIVNOSTI ZA PRIBLIŽEVANJE IN POZNEJŠO VKLJUČITEV V NATO?

Ta vaja je bila strokovni sprejemni izpit, ki smo ga opravili z odliko. Na njej je sodelovalo več kot 6000 pripadnikov iz 18 držav članic Nata in Partnerstva za mir ter dve Natovi poveljstvi, in sicer Poveljstvo kopenskih sil južnega krila zveze Nato v Evropi in Poveljstvo enote za hitro posredovanje. To je bila Natova vaja za podporo miru z mandatom Združenih narodov, na kateri so sodelovale sile za hitro posredovanje, hkrati pa je potekala tudi poveljniško-štabna vaja. Cilji vaje so bili usposabljanje poveljstev in enot, preverjanje zmogljivosti države gostiteljice, spodbujanje Partnerstva za mir in povezljivosti v operacijah za podporo miru s sanitetno podporo ter seznanjanje z Natovimi štavnimi postopki. Pred vajo sem vodil seminar v sodelovanju z ameriškim Inštitutom za logistično izmenjavo informacij, na katerem smo skupaj s predstavniki različnih ministrstev opravili številne izračune, zagotovili informacije ter pripravili dokumente, ki jih mora imeti država, ki na svojem ozemlju gosti države članice zavezništva. Kolikor vem, Slovenija še

danes uporablja te dokumente, seveda posodobljene z novimi informacijami.

? SLOVENIJA JE LETA 2003, DELNO TUDI ZARADI NAČRTOVANEGA VSTOPA V ZAVEZNIŠTVO, OPUSTILA NABORNIŠKI SISTEM IN PREŠLA NA POKLICNO VOJSKO. KATERI SO BILI NAJVEČJI IZZIVI PRI PROFESIONALIZACIJI VOJSKE?

Od ukinitve naborniškega sistema se v laični javnosti in strokovnih krogih izrekajo površne ocene o vzrokih ukinitve. Dejstvo je, da je bila odločitev sprejeta v času ene največjih stabilnosti, blaginje in varnosti za Evropo in severnoatlantski prostor. Neposredni vojaški viri ogrožanja so bili skoraj zanemarljivi in geografsko oddaljeni. Pri pripravi vojaškega nasveta smo morali upoštevati svoje prihodnje članstvo v Natu, kar je bilo ocenjeno kot zelo pomemben, vendar ne najpomembnejši dejavnik. Demografski trendi in visoka stopnja uresničevanja ugovora vesti oziroma nadomestnega civilnega služenja vojaškega roka so samo še pospešili iskanje ustreznih rešitev. K ukinitvi naborniškega sistema sta neposredno prispevali tudi izjavi dveh pomembnih političnih voditeljev, da v Sloveniji mladi ne bodo več služili vojaškega roka. Zato se ne sprašujem, ali je bila to dobra ali slaba rešitev, pač pa trdim, da je bila nujna. Proces profesionalizacije je bil predvsem zaradi prekratkega roka intenziven in poln izzivov. Projekt, ki smo ga poimenovali PROVOJ, je bil zahteven, mestoma preveč ambiciozen in v nekaterih delih neizvedljiv. Glavna težava je bila, da smo se na veliko področjih zgledovali po velikih državah z dolgoletno vojaško tradicijo in

Pogrešam odločnejše vojaške voditelje v zavezništvu, ki ne bi slepo sledili vojaško najmočnejši in najpomembnejši članici.

drugačno vojaško doktrino, naše okolje, predvsem slovenska politična in delno laična javnost, pa tega ni sprejemalo. Druga velika težava, prisotna še danes, pa je nerazumevanje, da je v zavezništvo vstopila Republika Slovenija, in ne samo Ministrstvo za obrambo in Slovenska vojska, tako da je identifikacija preostalih ministrstev, z izjemo Ministrstva za zunanje zadeve, skoraj nična. Skupaj z ekipo ministra za obrambo dr. Antona Grizolda smo sodelovali zelo dobro. Imeli smo njegovo podporo, ta prehod pa smo izvedli brez kakršne koli afere.

❓ Z VSTOPOM V NATO JE BIL DOSEŽEN EDEN IZ MED NAJPOMEMBNEJŠIH STRATEŠKIH CILJEV, SLEDILO PA JE ZELO ZAHTEVNO OBDOBJE INTEGRACIJE V VOJAŠKO STRUKTURO NATA. KATERI SO BILI KLJUČNI IZZIVI NA TEM PODROČJU?

V pripravah na članstvo v Natu smo aktivnosti v začetnem obdobju usmerjali predvsem na sodelovanje in podporo Partnerstvu za mir, se seznanjali z ukrepi in načrtovali dejavnosti za doseganje interoperabilnosti ter uvajanja standardizacije v skladu s partnerskimi cilji aktivnega sodelovanja v Natovih strukturah,

telesih in agencijah. V začetnem obdobju so se začele številne priprave na načrtovanje sil in zmožnosti za sodelovanje v mednarodnih operacijah in podporo miru ter drugih operacijah kriznega upravljanja. Pospešeno smo se začeli pripravljati tudi na jezikovno izobraževanje, še posebej na angleško govorečem območju, in zato smo nekoliko preveč zapostavili neangleško govoreče države, čeprav danes marsikdo temu ne bo pritrnil. Skratka, veliko izzivov in tudi nerazumevanje politike o zahtevnosti naših nalog so nam povzročali nemalo težav, še zlasti površno razumevanje civilnega nadzora nad vojsko, ki »je pripeljan do skrajnosti« – tako se je glasilo poročilo ameriške kopenske vojske, napisano po inšpekciji Slovenske vojske.

❓ KAKO JE POTEKALO UVAJANJE POVEZLJIVOSTI IN NATOVIH STANDARDOV?

Prav doseganje interoperabilnosti je bila ena izmed težjih nalog vseh, ki smo pri tem sodelovali. Naše standarde smo morali prilagoditi Natovim standardom in protokolom, tako glede opreme, postopkov, komunikacije in drugih vidikov bojnega delovanja. V okviru usposabljanja in izobraževanja se je bilo treba usposobiti za delo, kar je vključevalo poznavanje postopkov, komunikacije, protokolov in operativnih taktik. Usposobiti se je bilo treba tudi za vključenost v vaje ter sodelovanje v operacijah in na misijah. Vse to je bilo pomembno ne le zaradi zagotavljanja nacionalne varnosti, temveč tudi zaradi povečevanja verodostojnosti in vpliva v mednarodni skupnosti ter krepitve zavezništva z drugimi Natovimi članicami. Zato venomer poudarjam razsežnost opravljenih nalog v vseh pogledih, najbolj pa strokovnih. Lahko trdim, da je Slovenska vojska takrat opravila vse in še več ter je na to obdobje lahko ponosna. Sprašujem pa se, kako lahko danes iz povsem političnih interesov postajajo polnopravne članice države, ki vseh zahtev ne izpolnjujejo, in kako bo to vplivalo na varnost drugih nacionalnih enot na različnih misijah in v operacijah.

❓ KAKO POMEMBNO JE BIL OZIROMA JE ČLANSTVO V NATU Z VIDIKA KREPITVE ZMOGLJIVOSTI SLOVENSKE VOJSKE?

Izredno pomembno, pa ne toliko zaradi zagotavljanja finančnih sredstev, temveč zaradi posodabljanja opremljenosti, sprejemanja sodobnih standardov na vseh področjih dela poveljstev in enot Slovenske vojske, zaradi doseganja interoperabilnosti in drugega. Ob obiskih naših enot na misijah v različnih državah, ki so bile dolgoletne članice zavezništva, sem imel priložnost primerjati opremljenost naših enot. Bili smo popolnoma primerljivi z vsemi, velikokrat celo boljši. V tem obdobju so se bistveno povečali transportne zmogljivosti, opremljenost s sredstvi za radiološko, kemično in biološko obrambo, inženirska sredstva, sredstva za nadzor in vzdrževanje streliva, sredstva zvez in informatike ter helikopterske transportne zmogljivosti. Začet je bil projekt Bojevnik 21. stoletja, zagotavljala se je osebna in zaščitna oprema vojaka, sprejet je bil krog nove službene uniforme, ki je bila nato izdelana, začelo se je izbirati novo osebno orožje, prilagajati se je začela infrastruktura za bivanje vojakov ter delo poveljstev, prav tako vadbena infrastruktura. Vse to je vplivalo na motiviranost vojakov, sodobna oprema pa je v vojaške vrste privabljala mlade.

❓ KAKO JE VSTOP V NATO VPLIVAL NA SODELOVANJE SLOVENSKE VOJSKE NA MISIJAH IN V OPERACIJAH V TUJINI, V OKVIRU KATERIH SE JE NAŠA DRŽAVA ANGAŽIRALA ŽE PRED POLNOPRAVNIM ČLANSTVOM?

Naši začetki sodelovanja v mirovniških operacijah segajo v obdobje članstva v Partnerstvu za mir. Sodelovanje v humanitarni operaciji Alba leta 1997 je bila prva izkušnja na takih nalogah. Nato je sledilo sodelovanje naših enot na Cipru, Zahodnem Balkanu, Bližnjem vzhodu in v Maliju. Skratka povsod tam, kjer smo lahko pomagali s svojim znanjem in se hkrati učili. Da smo v operacije različnih intenzivnosti že takrat pošiljali izurjene pripadnike, je dokaz, da do zdaj nismo imeli nobene smrtno žrtve, in upam, da bo tako tudi ostalo. Prav zaradi takih rezultatov in tudi zato, ker prihodnje operacije Slovenske vojske postajajo zahtevnejše, smo v Zvezi veteranov vojne za Slovenijo skupaj z Združenjem Sever in Društvom slovenskih mirovnikov v spremembah in dopolnilih Zakona o vojnih veteranih predlagali, da se udeležencem mednarodnih operacij prizna status veterana mirovnika.

❓ KAKO BI OPISALI POMEN ČLANSTVA SLOVENIJE V NATU ZA NACIONALNO VARNOST DRŽAVE?

Danes so mnenja o tem vprašanju različna, od zelo naklonjenih do tistih, ki v članstvu ne prepoznajo bistvenih prednosti. Na stališča so gotovo vplivale mednarodne razmere, ki so danes bistveno drugačne. Predvsem vojna v Ukrajini in vse, kar se dogaja v Gazi z nesorazmerno uporabo sile Izraela, pri čemer pa Natova vloga v obeh primerih ni taka, kot bi mnogi pričakovali glede na naravo zveze kot obrambno-politične organizacije, kakršno smo poznali ob naši vključitvi vanjo. Kljub temu sem prepričan, da je s članstvom v Natu Slovenija stabilnejša, tako v varnostnem kot političnem pogledu.

❓ KAKO OCENJUJETE NAPREDEK SLOVENSKE VOJSKE OD VSTOPA V NATO?

Slovenska vojska je v preteklih dvajsetih letih dosegla bistven napredek skoraj na vseh področjih, ne glede na nekatera vmesna poročila o njeni pripravljenosti, ko je bila po nepotrebnem in krivično razglašena za nesposobno. Izobrazbena struktura pripadnic in pripadnikov, opremljenost ter usposobljenost so zelo dobri, prav tako delovanje v sistemu zaščite in reševanja. Nekoliko motijo kadrovska neskladja in pomanjkanje kadrov, kar pa se po izjavah odgovornih izboljšuje. Negativno pa na stanje Slovenske vojske vplivajo vsakokratne spremembe ob nastopu novega vodstva ministrstva in Slovenske vojske. Obrambna politika se ne vodi od mandata do mandata, temveč ji mora biti zagotovljena kontinuiteta.

❓ KAKO VIDITE PRIHODNOST TER VLOGO NATA IN SLOVENSKE VOJSKE?

Slovensko vojsko vidim v njeni izvorni vlogi, kot vojaško organizacijo, katere temeljno poslanstvo in osnovna naloga je biti pripravljen za nacionalno obrambo ter sodelovati v zaščiti in reševanju ter zavezništvu. Včasih ji grozi politizacija, ki pa ne sme prevladati, in do zdaj se je temu tudi uspešno upirala. Slovensko vojsko čakajo zahtevne naloge, predvsem zaradi zapletenih mednarodnih razmer, nanjo pa vplivajo tudi resne grožnje svetovnemu miru. Njeni pripadniki že danes sodelujejo v mednarodnih operacijah, ki mejijo na vojno, vendar še vedno govorimo o odvračalni držbi, in upam, da ne bodo nikoli v položaju, da bodo potisnjeni v vojne spopade kjer koli po svetu. Glede Natove vloge pa si želim, da bi bila taka, kot jo opredeljuje Washingtonska pogodba. Da bi si v Natu prizadevali za zavarovanje pravičnega in trajnega miru v Evropi, ki temelji na skupnih demokratičnih vrednotah, človekovih pravicah ter pravni državi. Ti cilji so danes ogroženi zaradi kriz in spopadov, ki vplivajo na našo skupno varnost. Pogrešam odločnejše vojaške voditelje v zavezništvu, ki ne bi slepo sledili vojaško najmočnejši in najpomembnejši članici.

❓ KAJ SPOROČATE MLADIM, KI VSTOPAJO V VOJAŠKE VRSTE, GLEDE NA SVOJO KARIERO IN VLOGO PREDSEDNIKA VETERANSKE ORGANIZACIJE?

Moja generacija je aktivno sodelovala v vojni za Slovenijo in izpolnila svojo državljansko dolžnost. Razvijali smo Teritorialno obrambo, ki je skupaj z milico in slovenskim narodom branila svoje jezik, kulturo, ozemlje in meje. Po vojni smo z visoko stopnjo samozavesti, optimizma in tovarštva razvijali svojo vojsko in nikoli nismo pozabili svojih korenin. Nikoli nismo pozabili, da mora Slovenska vojska ohraniti svoja nacionalni značaj in podobo. Razvijali smo zavest, da se nikoli ne smemo sramovati svoje zgodovine. Vojni veterani tako ohranjamo spomin na zgodovino našega uporništvu in še posebej opominjamo mlade, da se je treba zavedati svojih korenin. Slovenski vojski želimo s svojimi izkušnjami iz obdobja osamosvojitve in oblikovanja nove države pomagati, kjer koli je to mogoče.

Z NATOVIMI SREDSTVI DO POSODOBITVE VOJAŠKEGA LETALIŠČA

BESEDILO Polonca Bevc, DLO
FOTO Borut Cirnski in Goran Krošelj

Od vstopa v Natov sistem kolektivne obrambe leta 2004 si Slovenija zagotavlja varnost na najučinkovitejši in racionalnejši način, obenem pa se je s podpisom Severnoatlantske pogodbe zavezala, da bo zagotavljala nacionalne prispevke k skupnemu odvrčanju ter obrambi. To že 20 let uspešno udejanja z aktivnimi prispevki v mednarodne operacije in misije ter aktivnosti odvrčanja, s sodelovanjem v Natovih ustanovah, izpolnjevanjem finančnih zavez in uresničevanjem sprejetih ciljev zmogljivosti, vključno z gradnjo infrastrukture, ki lahko hkrati služi za nacionalne potrebe ter potrebe zavezništva.

Za uspešno in učinkovito delovanje Slovenske vojske nista dovolj le sodobna oprema in usposobljen kader, temveč je nujna tudi ustrezna infrastruktura. Financiranje njene gradnje je za nacionalne potrebe v pristojnosti Republike Slovenije. Drugačna pravila pa veljajo za infrastrukturo, katere gradnja pre-sega operativne zahteve posamezne zaveznice, za izpolnitev Natovih ciljev zmogljivosti pa je zelo pomembna. Za tako infrastrukturo velja, da se financira

iz skupnih proračunov oziroma Natovega programa varnostnih investicij (angl. NATO Security Investment Programme – NSIP). Ta program je eden izmed treh stebrov skupnega financiranja, poleg vojaškega in civilnega proračuna, in je namenjen financiranju gradnje nove ali nadgradnje obstoječe infrastrukture v državah članicah, v program pa proporcionalno prispevamo vse zaveznice. Prispevek posamezne zaveznice se izračuna na podlagi bruto domačega proizvoda. V skupni proračun za vse tri stebre največ prispevajo Združene države Amerike in Nemčija, vsaka z nekaj več kot 16 odstotki, sledijo Velika Britanija z dobrimi 11 odstotki, Francija z 10,4 odstotka, Italija z 8,7 odstotka, Kanada s 6,8 odstotka in Španija z nekaj manj kot šestimi odstotki. Skupno financiranje, ki velja že od leta 1950, ostaja temeljni element delitve bremen v zavezništvu. Je eden njegovih glavnih povezovalnih elementov, ki zagotavlja podporo uresničevanju treh temeljnih Natovih nalog. Obenem pomembno prispeva h koheziji in je jasen kazalnik politične odločnosti, zavezniške solidarnosti ter enotnosti.

FINANČNA RAST SKUPNEGA FINANCIRANJA

Na vrhu v Madridu so se predsedniki držav in vlad zavezali h krepitvi in konkretni finančni rasti skupnega financiranja. To bo skupaj z rastjo nacionalnih izdatkov za obrambo ustvarjalo izzive vse bolj nepredvidljivega in zahtevnega varnostnega okolja. Za skupno financiranje bomo zaveznice

vsako leto namenile 25 odstotkov več sredstev za Natov program varnostnih investicij, po deset odstotkov več pa za vojaški in civilni proračun v obdobju 2023–2030, upoštevala se bo tudi inflacija. Povedano drugače, zaveznice bomo leta 2024 v Natov program varnostnih investicij vplačale več kot 1,3 milijarde evrov (leto prej milijardo evrov). V prihodnjem letu naj bi za ta program namenili 1,7 milijarde evrov, do leta 2030 pa se bo obseg sredstev povzpел do 5,8 milijarde evrov, kar predstavlja 450-odstotno zvišanje v primerjavi z letom 2024. Skladno s trenutno veljavno formulo bo Slovenija v Natov program varnostnih investicij leta 2024 vplačala nekaj več kot tri milijone evrov. Sredstva tega programa se koristijo za uresničevanje posameznih paketov zmogljivosti, ki običajno vključujejo več projektov. Paketi zmogljivosti med drugim podpirajo delovanje Natove poveljniške strukture, sistem poveljevanja, nadzora in komuniciranja (C3) ter napotovanje zavezniških sil v operacije in na misije ter vaje in usposabljanja. Vsekakor pa infrastruktura, tako kopenska kot tudi pomorska in letališka, zgrajena ali nadgrajena s sredstvi Natovega programa varnostnih investicij, izboljšuje ne le skupne zavezniške, temveč tudi obrambne sposobnosti posamezne Natove članice, vključno s Slovenijo. Država se sama odloči, kako bo uresničila posamezen projekt Natovega programa varnostnih investicij – ali samostojno ali čez Natovo agencijo za nabavo in podporo. Vrednosti projektov Natovega programa varnostnih investicij so

Eden izmed največjih infrastrukturnih projektov je celovita rekonstrukcija vzletno-pristajalne steze in ploščadi.

sicer od 50.000 do več milijonov evrov, od zahtevnosti projekta pa je odvisna tudi časovnica izvedbe.

RAZVOJ LETALIŠČA V CERKLJAH OB KRKI

Večina sredstev Natovega programa varnostnih investicij, ki jih Slovenija prejema od leta 2006, je namenjenih razvoju letališča v Cerkljah ob Krki, edinega vojaško-civilnega letališča v Sloveniji, manjši del pa za programsko opremo za glasovno komunikacijo za potrebe sistema pove-ljevanja in kontrole v zraku – ASBE. Prenova cerkljanskega letališča je, skladno z veljavno Resolucijo o splošnem dolgoročnem programu razvoja in opremljanja Slovenske vojske, ena izmed prednostnih nalog razvoja naše vojske do leta 2030. Razvoj in posodobitev letališča potekata na podlagi potrjenih nacionalnih in Natovih ciljev zmogljivosti, pri čemer se posamezni projekti medsebojno izpolnjujejo ter dopolnjujejo. Nato iz svojega programa varnostnih investicij za letališče zagotavlja sredstva za gradnjo infrastrukturnih objektov, ki presegajo nacionalne potrebe, medtem ko stroške vzdrževanja in operativnega delovanja posameznih sistemov oziroma zmogljivosti ter zemljišča za izvedbo projektov zagotovi zaveznica. Posodobitev letališča je izvedbeno razdeljena na dva dela. Prvi izhaja iz Natovega paketa zmogljivosti, ki je bil Sloveniji dodeljen ob vstopu v zavezništvo, in nacionalnih potreb Slovenske vojske, skladno s katerimi letališče ohranja status osrednjega slovenskega vojaškega letališča. Z vidika potreb zavezništva naj bi bilo letališče sposobno zagotavljati podporo države gostiteljice eskadrilji taktičnih lovskih letal ter osmim letalom za strateški zračni transport. S tem namenom je Slovenija sprejela obveznost zagotavljanja operativnega delovanja letališča med izvajanjem zavezniških vaj in operacij. V prvi del prenove je vključenih 41 nacionalnih in Natovih

projektov, izmed katerih je večina že uresničenih. Za dokončanje prvega dela prenove je treba nadgraditi obstoječe rezervoarje za letalsko gorivo in namestiti sistem za ustavljanje letal v sili. Trenutno sicer poteka preplastitev starega dela vzletno-pristajalne steze, s čimer bomo v celoti zadostili nacionalnim in tudi zavezniškim operativnim zahtevam, zato smo na pristojni Natov odbor že dali pobudo, da bi bila dela (so)financirana s sredstvi Natovega programa varnostnih investicij.

USPEŠNI PRI ČRANJU DENARJA IZ NATOVEGA PRORAČUNA ZA VARNOSTNE INVESTICIJE

Drugi del prenove letališča je pogojen s spremembo geostrateškega okolja, kateremu je zavezništvo leta 2021 prilagodilo obseg in raven ambicij. Po novem je letališče predvideno za zagotavljanje podpore države gostiteljice osim

Letališče mora zagotavljati podporo eskadrilji taktičnih lovcev.

taktičnim lovskim letalom ter dvema letaloma za prečrpavanje goriva v zraku. Operativno gre sicer za polovično zmanjšanje števila letal, vendar pa ta zahteva bistveno večje količine goriva. Dodatne zmogljivosti letališča so bile določene s tremi paketi zmogljivosti, ki se nanašajo na oskrbo z gorivom v zraku, zagotavljanje strateških količin letalskega goriva ter ofenzivna in defenzivna zračna sredstva. »Gorivni« projekti presegajo nacionalne potrebe, zato bodo v celoti financirani iz sredstev Natovega programa varnostnih investicij. Največji projekt, in sicer gradnja rezervoarjev za skladiščenje 10.000 kubičnih metrov letalskega goriva na lokaciji v Celju, pa bomo izvedli v sodelovanju z Zavodom za blagovne rezerve Republike Slovenije. Projekti so sicer v različnih fazah pridobitve projektne in tehnične dokumentacije, skladno z dogovorom pa naj bi bil prevzet cilj zmogljivosti kot celota uresničen do konca leta 2027. Nakazuje se, da bo zaradi številnih izzivov, kot so na primer pandemija covid-19, preusmeritev pozornosti na Ukrajino ter dolgotrajni postopki umeščanja projektov v prostor, uresničitve cilja zmogljivosti po vsej verjetnosti zamaknjena za nekaj let. Ne glede na to velja izpostaviti izjemno uspešnost Slovenije pri črpanju sredstev iz proračuna Natovega programa varnostnih investicij, saj obseg že porabljenih in odobrenih sredstev bistveno presega obseg slovenskih vplačil. Do konca lanskega leta je namreč Slovenija v Natov program varnostnih investicij vplačala dobrih 25,5 milijona evrov ter prejela dobrih 43 milijonov. Dodatna že odobrena sredstva dosegajo skoraj 30 milijonov evrov, predvsem za povečanje zmogljivosti za skladiščenje goriva zunaj letališča, obenem pa čakamo na odobritev sredstev za gradnjo skladišča minskoeksplozivnih sredstev in nekaterih ploščadi ter dodatnih sredstev za vgradnjo sistema za ustavljanje letal v sili, ki bodo po naših ocenah preseglja 15 milijonov evrov.

NATOV CENTER ODLIČNOSTI ZA GORSKO BOJEVANJE

BESEDILO Natov center odličnosti
za gorsko bojevanje
FOTO Bruno Toič

Slavnostno odprtje
Natovega centra za gorsko
bojevanje novembra 2015

Natov center odličnosti za gorsko bojevanje je bil na ozemlju Republike Slovenije ustanovljen marca 2015, jeseni istega leta pa ga je zavezništvo tudi akreditiralo. V dobrih osmih letih delovanja je center dosegel izjemne rezultate. Postal je specializirana in neodvisna mednarodna vojaška organizacija z jasno zastavljeno vizijo ter osrednja ustanova zavezništva za usposabljanje in izobraževanje v gorskem bojevanju ter pripravo Natovih standardov za poenotenje področja gorskega bojevanja.

Zamisel o ustanovitvi Natovega centra odličnosti za gorsko bojevanje sega v leto 2004, ko se je Slovenija pridružila Natu. Glavni cilj centra je bil izboljšati skupne zmogljivosti za spoprijemanje z varnostnimi izzivi v mednarodnem okolju, pri čemer so bili poudarjeni razvoj doktrine, skupne vaje ter razvoj in izvedba programov usposabljanja. Natova analiza zmogljivosti gorskega bojevanja je med nastajanjem centra razkrila, da so bile zmogljivosti za opravljanje vojaških operacij v gorah v posameznih državah dobro razvite. Kljub temu so se pojavljale pomanjkljivosti v mednarodnih vojaških sestavih, saj ni bilo enotnih doktrinarnih dokumentov in standardov. Te neuskajenosti so bile izziv pri združevanju različnih elementov in so povzročale težave pri usklajevanju na bojišču, saj je bilo gorsko bojevanje v hierarhiji Natovih standardov obravnavano le delno. Vizija centra je tako postala jasna – uravnotežiti je treba različne pristope in pripraviti enotne standarde za gorsko bojevanje ter zagotoviti učinkovito in optimizirano usklajenost mednarodnih zavezniških enot v gorskem bojevanju. Natova akreditacija centra jeseni leta 2015 je potrdila, da so bili izpolnjeni ustrezni pogoji za delovanje institucije, hkrati pa je omogočila njeno formalno predstavljanje v mednarodnem prostoru. Sporazum o soglasju so 25. marca 2015 kot sponzorske države podpisale štiri Natove članice, in sicer Hrvaška, Italija, Nemčija in Slovenija, pozneje se je v center kot partnerska država vključila še Avstrija. Naknadno so se mu pridružile Romunija, Poljska in Češka. Center je tako povezovalni element med večnacionalnimi partnerji, omogoča izmenjavo znanja ter skupno razvojno delo v okviru

Center organizira različna usposabljanja iz gorskega bojevanja.

gorskega bojevanja. Vsebine dela centra so organizacijsko razdeljene na štiri področja: doktrine in standardizacija, razvoj konceptov in preizkusov, usposabljanje in izobraževanje ter učenje iz izkušenj. Center deluje zunaj poveljniške strukture zaveznitva in ni neposredno del obrambnih sil države, v kateri ima sedež. Kljub temu Slovenija, države Nata in njene partnerice izkoriščajo prednosti, ki jih ima center kot neodvisna mednarodna organizacija, vpeta v sodelovanje z Natovimi poveljstvi, odbori, organizacijami, ustanovami ter drugo zainteresirano javnost, ki mu zagotavlja podporo pri opravljanju poslanstva. S svojimi produkti in projekti ter aktivnim delom na različnih dogodkih, kot so delavnice, seminarji ter kongresi, pa center vpliva na vsebino doktrinarne podlage zaveznitva in razvoj interoperabilnih nacionalnih zmogljivosti. Aktivnosti in dejavnosti centra so skrbno izbrane ter usmerjene, odobri pa jih upravni odbor, kar zagotavlja kakovost in strokovnost njegovega delovanja.

VIZIJA CENTRA

Leta 2015 je bila vizija Natovega centra jasno usmerjena v razvoj strokovnega središča za gorsko bojevanje, ki bi omogočalo članicam in drugim zainteresiranim državam ter organizacijam aktivno sodelovanje pri načrtovanju in izvajanju raznovrstnih dejavnosti na področju gorskega bojevanja ter soustvarjanje ključnih produktov, kot so koncepti, doktrine in standardi. Uresničitev te vizije je bila uspešna, saj je center v omenjenem obdobju pridobil večnacionalni status in Natovo akreditacijo ter z mednarodnimi strokovnjaki in na podlagi preverjenih spoznanj pripravil krovni koncept gorskega bojevanja, taktično publikacijo za usposabljanje (ATrain P-6, Mountain Warfare Education and Training) ter standard o izvajanju kopenskih operacij v gorskem okolju (ATP 3.2.1.3, Conduct of Land Tactical Operations in Mountainous Environment). Prav tako je zagotovil več strokovnih člankov, pomembnih za pripravo in delovanje na zahtevnih geografskih lokacijah. Center

ima trenutno vodilno vlogo na področju gorskega okolja in deluje pod Natovim standardizacijskim organom za kopenske operacije ter opravlja naloge skrbnika za prej omenjena standarda.

V okviru razvoja konceptov in preizkusov v centru potekata osnovno raziskovanje in razvoj izdelkov, ki vplivata na pomembne spremembe ali nove postopke za prihodnji razvoj ter trende v naslednjih petih do petnajstih letih. V začetni fazi se je center osredotočal na prepoznavo pomanjkljivosti na področju zmogljivosti v okviru gorskega okolja ter bojevanja, kar je predstavljajo temelj za začetek procesa razvoja koncepta, kot je natančno opisano v Natovem priročniku za razvoj konceptov. Poleg razvoja koncepta je Oddelek za razvoj konceptov in preizkusov, skupaj s partnerji zaveznških držav članic centra, uspešno končal projekt podpore oklepni enoti ter enoti za bojno izviđovanje v podporo gorskemu bojevanju, hkrati pa je aktivno sodeloval tudi pri razvoju specializirane opreme, med drugim inovativnih zložljivih turnih smuč. Napredki v tehnologiji, kot so avtonomni sistemi, robotika in digitalizacija, določajo smer razvoja bojevanja ter usmerjajo pozornost centra na ustvarjanje prihodnjih rešitev za gorsko bojevanje, poleg spremljanja aktualnih konfliktov. Center je prevzel tudi ključno vlogo pri pridobivanju, zbiranju, razumevanju in vključevanju izkušenj ter pridobljenih lekcij s področja gorskega bojevanja vseh držav članic in partneric zaveznitva. Načrtuje, izvaja in analizira procese učenja iz izkušenj pri izvajanju usposabljanj ter vaj in sodeluje z zunanjimi partnerji, kot je na primer Natov center za analizo in učenje lekcij. Poleg tega

organizira različne delavnice, na katerih se obravnavajo aktualne vsebine, povezane z gorskim bojevanjem. Stičišče opažanj, lekcij, izkušenj in znanj je portal učenja iz izkušenj na spletni strani centra.

Pri usposabljanju in izobraževanju so glavna ciljna skupina pripadniki, ki sprejemajo odločitve ter načrtujejo vojaške operacije. Ti so večši poveljevanja v zahtevnih razmerah ter znajo prepoznati priložnosti v gorskem okolju, pri čemer gore postanejo zaveznik, ne pa sovražnik. Zaradi tega center organizira tečaje, katerih končni cilj je zagotoviti poveljnikom in štabnim častnikom razumevanje izzivov ter prednosti gorskega bojevanja in uporabo specializiranih enot za izkoristek vseh možnosti gorskega terena. Center dosledno vzpostavlja sodelovanje z Natovimi poveljstvi, industrijo ter akademskimi in raziskovalnimi ustanovami, pri čemer izpostavlja pomen

mednarodnih partnerskih povezav ter sledenja politiki odprtih vrat. Prav tako spodbuja sodelovanje med Natom in Evropsko unijo, zlasti čez iniciativo za usposabljanje na gorskih območjih (angl. European Union Pooling & Sharing Mountain Training Initiative), in ima tudi opazovalni status v mednarodnem združenju vojaških gorskih šol (angl. International Association of Military Mountain Schools – IAMMS), v katerem s svojimi aktivnostmi prispeva k razvoju ter izmenjavi znanja na globalni ravni. Za krepitev mednarodnega sodelovanja, lažje povezovanje ter redno usklajevanje dejavnosti in specifičnih strokovnih vsebin ima podpisanih več sporazumov o sodelovanju z različnimi organizacijami, tako znotraj Slovenije kot tudi v mednarodnem okviru. V zadnjih letih se je center osredotočil na razvoj gorskega bojevanja v okviru večdomenskih operacij. V ta namen razvija koncept gorskega bojevanja v večdomenskem okolju ter oblikuje doktrinarne večdomenske smernice za gorsko bojevanje, ki bodo usmerjale naše pristope in strategije na tem področju. Vključevanje večdomenskega delovanja v gorskem okolju zahteva ne le vojaški, temveč tudi miselni in kulturni preskok v razumevanju gorskega bojišča ter vojskovališča v širšem spektru delovanja in obvladovanja njegove kompleksnosti.

S svojimi prizadevanji Natov center prispeva k večji zmogljivosti in učinkovitosti gorskih enot ter povečuje varnost vojakov v zahtevnih gorskih razmerah. Z združevanjem strokovnega znanja, sodelovanja ter inovativnih projektov center utira pot prihodnosti gorskega bojevanja v okviru zaveznitva ter izboljšanja Natovih zmogljivosti na tem področju.

DOSEŽKI

Dosežki Natovega centra odličnosti za gorsko bojevanje so veliki. Center je razvil celovit koncept gorskega bojevanja, ki služi kot temelj za delovanje in usposabljanje gorskih enot. Ta koncept je ključen za učinkovito obvladovanje izzivov v gorskem okolju. Center je izdal več taktičnih publikacij, ki pripomorejo k zagotavljanju usmeritev in podpore gorskim enotam. Te publikacije so dragocen vir informacij in smernic za vojake, ki se pripravljajo na operacije v goratih regijah. Sodeloval je tudi pri razvoju specializirane opreme, vključno z inovativnimi rešitvami, kot so zložljive turne smučke. Ta prilagojena oprema omogoča gorskim enotam boljše mobilnost in prilagodljivost za delovanje na zahtevnih terenih. Sodelovanje centra na več kot desetih mednarodnih vajah in usposabljanjih je okrepilo povezave med državami ter omogočilo izmenjavo najboljših praks in izkušenj na področju gorskega bojevanja. Center je s pripravo več kot desetih strokovnih publikacij in raziskovalnih poročil prispeval k teoretičnemu in praktičnemu razumevanju gorskega bojevanja. Ta dela so koristen vir znanja za raziskovalce, inštruktorje in poveljnike gorskih enot. V centru se je usposabljal tudi več kot 300 pripadnikov gorskih enot iz 21 različnih držav, kar je prispevalo k izboljšanju zmogljivosti in učinkovitosti gorskih enot v okviru zaveznitva. Center je postal ključni igralec pri razvoju gorskega bojevanja in ima pomemben prispevek k celoviti varnosti zaveznitva. S svojimi dosežki je postavil visoke standarde in postal neizogiben partner za vse države, ki se spoprijemajo z izzivi na tem področju.

SKLEP

Natov center odličnosti za gorsko bojevanje kot mednarodna organizacija, ki jo vodi Slovenija, je v osemletnem obdobju uresničil svojo vizijo, postavil temelje za razvoj gorskega bojevanja in vzpostavil močne mednarodne vezi. Slovenija kot nosilna država je tako dokazala svojo predanost razvoju obrambnih zmogljivosti in sodelovanju v mednarodnem okolju. Z učinkovito uresničitvijo vizije iz leta 2015, s svojo specialistično naravnostjo in nalogami na področju doktrinarne razvoja ter programov usposabljanja je center postal nepogrešljiv del zaveznškega prizadevanja za krepitev vojaških zmogljivosti za delovanje v gorskem okolju.

IZZIVI SLOVENSKEGA ČLANSTVA V NATU

BESEDILO Marko Pišlar

FOTO Tadej Krese in Bruno Toič

Z ukrepi izboljšujejo sistem pridobivanja mladega kadra za delo v vojski.

Polnopravno članstvo Slovenije v Natu in Evropski uniji je bil strateški cilj, ki si ga je Slovenija zadala že ob osamosvojitvi. 20-letno članstvo v obeh evroatlantskih organizacijah je okrepilo varnost in prispevalo k dolgoročnemu razvoju slovenske države. Sloveniji je kot članici obeh organizacij pripadlo mesto med najrazvitejšimi državami v zahodni Evropi, prav tako se je okrepila njena prepoznavnost v širšem mednarodnem okolju.

Državni zbor Republike Slovenije je s sprejetjem Resolucije o izhodiščih zasnove nacionalne varnosti leta 1993 in z njeno dopolnitvijo leta 1994 odločil, da bo Slovenija razvijala svojo prihodnost v evroatlantskih integracijah – Evropski uniji in Natu. »Pri tem smo sledili načelu, da je treba najprej vstopiti v Nato in nato v Evropsko unijo,« je v uvodu povedal državni sekretar na Ministrstvu za obrambo dr. Damir Črnčec. Prizadevanja za vstop v Severnoatlantsko zavezništvo so se začela že kmalu po osamosvojitvi, leta 1994, ko se je konec marca Slovenija vključila v program Partnerstva za mir in še isto leto postala pridružena partnerica v Severnoatlantski skupščini. Nato pa je minilo desetletje, preden je postala polnopravna članica zavezništva. Slovenija je sicer pričakovala, da bo Natova članica postala že leta 1999, ko so bile v zavezništvo sprejete Češka, Madžarska in Poljska, vendar je skupaj z Romunijo ostala pred vrati zavezništva, čeprav so njuno priključitev podpirale številne članice. »Razočaranje, ker Slovenija ni dobila povabila, je dalo nov zagon za nadaljnje delo in tako smo v obdobju do leta 2004 intenzivirali procese približevanja,« je pojasnil Črnčec in dodal, da je referendum za vstop v Nato leta 2003 potrdil evroatlantsko perspektivo Slovenije, saj sta se več

Državni sekretar dr. Črnčec je prepričan, da je lahko Slovenija ponosna na 20-letno članstvo v Natu in Evropski uniji.

ima več kot petodstotni delež pripadnikov Slovenske vojske, ki so angažirani na mirovnih nalogah v tujini. Po prispevku na misijah smo bili vedno v vrhu med državami članicami zavezništva, za kar smo prejeli tudi veliko pohval,« je ocenil državni sekretar. Politika se je ob vključevanju v Nato zavezala, da bo zagotavljala ustrezna finančna sredstva za obrambo v višini dveh odstotkov bruto domačega proizvoda, ta cilj pa ni bil nikoli dosežen. Za Slovensko vojsko je danes namenjenega dobrega 1,3 odstotka bruto domačega proizvoda, še pred kratkim pa je to znašalo manj kot odstotek. Črnčec je pojasnil, da nihče ne zahteva za vojsko toliko denarja, kot je bilo to zahtevano nekoč. Za primerjavo je navedel, da smo po dostopnih podatkih leta 1989 agresorsko jugoslovansko armado financirali s sredstvi v višini 4,6 odstotka bruto domačega proizvoda, po drugih podatkih je ta delež znašal celo osem odstotkov. »Na koncu nas je ta vojska celo napadala po ukazih iz Beograda, vendar smo uspešno premagali precej številnejšega agresorja in postali samostojni,« je še dodal.

SLOVENIJA ZAVEZANA PODPORI UKRAJINE

Vodstvu obrambnega ministrstva je v tem mandatu uspelo sprejeti nekatere ključne razvojno-doktrinarne dokumente, to je zlasti Resolucija o splošnem dolgoročnem programu razvoja in opremljanja Slovenske vojske do leta 2040. Prav zdaj se usklajujejo še trije pomembni akti, ki so v sklepni fazi. To so obrambna strategija, vojaška strategija in strategija civilne obrambe. Črnčec je izpostavil, da si na obrambnem ministrstvu prizadevajo zagotoviti postopno rast obrambnih izdatkov in denar za investiranje v glavno opremo ter infrastrukturo. Po vključitvi v Nato in Evropsko unijo je bilo mišljeno, da v Evropi ne bo več vojaških spopadov in bo na kontinentu vladal trajen mir. Z rusko agresijo

kot dve tretjini volivcev izrekli za članstvo v Severnoatlantskem zavezništvu. Ob tem je poudaril, da raziskave kažejo, da je tudi danes po dvajsetih letih članstva delež podpore članstvu v Natu med državljani Slovenije več kot 50-odstoten, in to brez posebne kampanje. Nato in Evropska unija ostajata za Slovenijo pomembni organizaciji, saj je z zavezništvom v okviru sistema kolektivne obrambe zagotovljena varnost, s članstvom v Evropski uniji pa pomembna skupna gospodarska perspektiva.

POMEMBNA REFORMA OBVEŠČEVALNO-VARNOSTNEGA SISTEMA

Zelo pomemben vidik vključevanja v zavezništvo je bila tudi reforma obveščevalno-varnostnega sistema. Črnčec je bil med vključevanjem Republike Slovenije v Nato dejaven na obveščevalno-varnostnem področju. »Države, ki so vstopale v zavezništvo, so imele za seboj večinoma socialistično preteklost. Njihove obveščevalno-varnostne službe, tako civilne kot vojaške, so bile večinoma tudi politične policije.« Ob vključevanju v Natove obveščevalno-varnostne strukture je bilo pomembno, da so te službe opravile notranjo tranzicijo oziroma očiščenje. Kot vodja varnostnega oddelka v Obveščevalno varnostni službi Ministrstva za obrambo se je Črnčec ukvarjal z vzpostavitvijo sistema varnostnega preverjanja v skladu z Natovimi standardi za dovoljenje za dostop do tajnih podatkov. »Ključna sta bila sprejem zakona in vzpostavitev ustreznega sistema varnostnega preverjanja, ko smo postali del Natovih struktur,« je pojasnil. Te dejavnosti so bile velik zalogaj, po drugi strani pa so zahtevale tesno sodelovanje s strokovnjaki iz drugih zavezniških držav. Po letu 2004, ko je bil Črnčec več kot šest let na čelu Obveščevalno varnostne službe Ministrstva za obrambo, je skupaj z direktorji Natovih obveščevalnih služb soustvarjal obveščevalno-varnostno politiko v zavezništvu. Kot je še pojasnil, sta bili pri delu poudarjeni podpora Natovim misijam zunaj območja članic zavezništva ter protiobveščevalna zaščita držav članic in zveze Nato.

PO PRISPEVKU V MEDNARODNE OPERACIJE V VRHU MED ČLANICAMI

Slovenija je s članstvom v Natu in Evropski uniji postala država, ki ima na najpomembnejših forumih svoje predstavnike, ki z zavezniki sedijo za isto mizo ter soodločajo o Natovi politiki o usmeritvah in aktualnih vprašanjih v zavezništvu. V Natu velja načelo soglasnosti, saj se vse najpomembnejše odločitve sprejemajo soglasno. Pozitiven vidik slovenskega članstva v Natu je zlasti sodelovanje pripadnikov Slovenske vojske v Natovih mednarodnih operacijah in na misijah, predvsem na Zahodnem Balkanu. »Naša država

Slovenija bo zagotavljala ustrezna sredstva za posodobitev vojske.

na Ukrajino je bilo ugotovljeno, da to ne drži. Ukrajinska vojna je streznila tudi evropske članice Nata, ki so dolga leta zanemarjale svoj vojaški razvoj ter premalo vlagale v obrambne in vojaške strukture, zagotovitev vojaških rezerv ter vzpostavitev zmogljivosti. Slovenija ostaja še naprej zavezana podpori Ukrajini. »Izhajajoč iz lastne zgodovine leta 1991, ko je bila Slovenija pod embargom, zdaj dokazujemo, da smo solidarni do države, ki je bila napadena. Ukrajina je, čeprav nima embarga, država, ki so ji velike sile dajale zagotovila, ko se je razorožila, zdaj pa ji morajo pomagati prav majhne države. Pri tem smo na pravi strani zgodovine,« je razložil Črnčec in spomnil, da se moramo zavedati svoje tradicije in zgodovine, kako smo leta 1991 s Teritorialno obrambo premagali takrat osmo najmočnejšo vojsko na svetu, zato moramo tudi danes imeti zelo močno komponento teritorialne organiziranosti Slovenske vojske. S profesionalizacijo vojske se je to opustilo, kar je bila po besedah Črnčeca ena večjih napak. Ta napaka se zdaj odpravlja in ponovno se vzpostavljajo teritorialne strukture, ki so leta 1991 omogočile, da smo Slovenci v vojni zmagali.

IZBOLJŠALI SISTEM POPOLNJEVANJA IN ZADRŽEVANJA

V zadnjih letih so se na obrambnem ministrstvu in v Slovenski vojski ukvarjali s tem, kako izboljšati sistem pridobivanja in zadrževanja kadra za Slovensko vojsko. Lani jim je ob rekordno nizki brezposelnosti uspelo pridobiti več kadra kot kadar koli v desetih letih. »Več kot 300 novih pripadnikov se je lani vključilo v Slovensko vojsko. To je rezultat notranjih reform, in sicer smo razširili možnost za opravljanje zdravniških pregledov na več lokacij. Izboljšali smo potek kadrovskih postopkov, povečali število štipendij ter prostih mest za mlade na vojaških taborih, kar je edina dolgoročna rešitev, da v vojsko pridejo mladi in v njej tudi ostajajo,« je povedal Črnčec ter dopolnil, da

so sprejeli tudi številne ukrepe za zadrževanje kadra. Vojaško vključevanje Slovenske vojske v Nato je temeljilo na sistemu doseganja interoperabilnosti vojaških struktur in enot ter na razumevanju tega, da je sistem kolektivne obrambe tisti, ki jamči, da bo Slovenija ostala suverena država. »Marsikdo je to razumel narobe in ukrajinsko-ruska vojna dokazuje, da je sistem kolektivne obrambe zelo pomemben, na drugi strani pa smo vsi skupaj dolžni poskrbeti za to, da bomo sposobni obraniti svoje ozemlje,« je razložil državni sekretar in dodal, da je profesionalna struktura Slovenske vojske premalo, zato mora temeljiti na popolnjenju in dopolnjenju s pogodbeno rezervno. S tem namenom si na ministrstvu prizadevajo ozvestiti prebivalstvo o tem, kako pomembni sta obramba in vojska.

ZAVEZNIŠTVO PRED NOVIMI IZZIVI

Zaradi sprememb v mednarodnem varnostnem okolju, zlasti po ruski agresiji na Ukrajino, je zavezništvo pred novimi izzivi. Nato vse bolj krepi svojo obrambno in odvrtačno držo z okrepljeno prisotnostjo zavezniških sil v državah članicah na njegovem vzhodnem krilu. Prav tako je organizacija v svojo sredino sprejela dve novi članici, Finsko in Švedsko, ki sta za članstvo v Natu zaprosili že leta 2022, kmalu po ruski agresiji na Ukrajino. »Nato je z vključitvijo teh držav, ki sta do zdaj vodili politiko nevtralnosti, dokazal, da je organizacija s prihodnostjo, h kateri se želijo priključiti najrazvitejši ter najbolj demokratične države. Novi članici, ki imata tudi močno obrambno industrijo in razvite vojaške zmogljivosti, sta za zavezništvo velika dodana vrednost ter hkrati dokaz simbolnega poraza ruskega predsednika Putina, kajti vojna v Ukrajini je povzročila dodatno širitev zavezništva na novi državi, za kateri ne bi pričakovali, da bosta nekoč postali njeni članici,« je pojasnil Črnčec. Slovenija je bila v preteklosti zelo dejavna pri podpori priključitev držav jugovzhodne Evrope in Zahodnega Balkana zavezništvu, in sicer pri Hrvaški, Albaniji, Črni gori in Severni Makedoniji. Črnčec, ki je med letoma 2015 in 2016 delal kot svetovalec na obrambnem ministrstvu v Črni gori v zadnji fazi vključevanja te države v Nato, je prepričan, da širitev zavezništva krepi skupno varnost v regiji in da je pot v evro-atlantske integracije največji blažilec morebitnih konfliktov.

»Slovenija se lahko s ponosom ozre na 20-letno članstvo v zavezništvu in Evropski uniji,« je ocenil državni sekretar Črnčec, ki je ob koncu povedal, da se kot odgovorni in domoljubni upravljavci zavedamo, pa tudi zgodovina iz let 1991 in 2022 nas uči, da je edina prava skupna zavezniška pot, na kateri se na eni strani delijo bremena in odgovornost ter na drugi strani dobrobit, kolektivna obramba in izkušnje.

NATOV PRISTOP K ZOPERSTAVLJANJU HIBRIDNIM GROŽNJAM

BESEDILO Direktorat za obrambne zadeve, povzeto po Natovi spletni strani
FOTO Bruno Toič

Mednarodno varnostno okolje se je pred desetimi leti začelo občutno in v temeljih spreminjati, po vojaški agresiji na Ukrajino februarja 2022 pa sta svet zajeli še večji negotovost in nepredvidljivost. Zamajana tla so ustvarila primerno okolje za razcvet nekonvencionalnih groženj, ki brišejo meje med mirom in vojno ter poskušajo v glavah ciljnega prebivalstva zasejati dvom in destabilizirati družbo. Govorimo o hibridnih grožnjah, katerih temeljne lastnosti izvirajo že iz preteklih metod vojskovanja, kot so propaganda, zavajanje, sabotaža in druge nevojaške taktike za destabilizacijo nasprotnikov. Novost pri varnostnih grožnjah, ki smo jim priča, pa so njihovi obseg, doseg, hitrost in intenzivnost, ki jih omogočajo hitre tehnološke spremembe ter globalna medsebojna povezanost.

Hibridne grožnje so rezultat tako državnih kot tudi nedržavnih akterjev, ki za doseganje ciljev uporabljajo različne kombinacije metod delovanja. To so na primer vmešavanje v politične procese, ustvarjanje lažnih informacij, vplivanje na javno mnenje, kibernetični napadi, ustvarjanje ekonomske odvisnosti ter v splošnem izkoriščanje ranljivosti demokratičnega sistema. Tako države kot tudi mednarodne organizacije so povečale svoja prizadevanja pri zoperstavljanju hibridnim grožnjam, ki zaradi svojih kompleksnih lastnosti zahtevajo celovito obravnavanje na nacionalni in mednarodni ravni. Zoperstavljanje hibridnim grožnjam je skladno s prenovljenim strateškim konceptom ena izmed Natovih prednostnih nalog. Zavezništvo je enotno, da je zoperstavljanje tem grožnjam del kolektivne obrambe, pa tudi okrepljene odvrtačne in obrambne držbe, ki jo je s spremembo geopolitične situacije v Evropi zavezništvo zavzelo po letu 2014 po aneksiji Krima. V okviru kolektivne obrambe je Nato pripravljen pomagati vsem zaveznicam pri

zoperstavljanju hibridnim grožnjam in tudi javno sporoča, da bi se zaradi morebitnega hibridnega delovanja proti eni ali več zaveznicam lahko odločili za sprožitve 5. člena Severnoatlantske pogodbe. Strategija o vlogi zavezništva za boj proti hibridnemu vojskovanju, s katero Nato sporoča, da vzdržuje pripravljenost in omogoča obrambo zaveznicam pred vsemi grožnjami, temelji na odkrivanju, odvrtačanju ter odzivanju. Zavezništvo izvaja za uresničitev strategije različne aktivnosti. Krepi situacijsko zavedanje z zbiranjem, oceno in izmenjavo informacij ter redno vključuje različne hibridne scenarije in situacije v vaje kriznega upravljanja. Prav tako spodbuja krepitev odpornosti nacionalne civilne infrastrukture, kar se kaže tudi v sledenju sedmim osnovnim zahtevam za odpornost, izboljšuje kibernetične zmogljivosti in obrambo ter skrbi za razvoj podpornih skupin za zoperstavljanje hibridnim grožnjam, ki na zaprosilo ogrožene zaveznice pomagajo pri odzivu na hibridne aktivnosti. Pomembna ukrepa sta tudi krepitev odvrtačne in obrambne držbe ter spodbujanje povezovanja civilnih in vojaških zmogljivosti članic, tako človeških kot materialnih. Poleg tega zavezništvo preiskuje delovanje in posledice novih tehnologij ter stremi k vzajemnemu sodelovanju z Evropsko unijo in Evropskim centrom odličnosti za zoperstavljanje hibridnim grožnjam ter krepi sodelovanje na tem področju z drugimi partnerji. Kljub aktivnostim za pomoč zaveznicam Nato poudarja, da je odzivanje na hibridne grožnje, skladno tudi s 3. členom Severnoatlantske pogodbe, še vedno primarno nacionalna odgovornost. Zato tudi Slovenija poskuša okrepiti svojo nacionalno odpornost in stopnjuje aktivnosti za zoperstavljanje hibridnim grožnjam. Za uspešnejše delovanje na nacionalni ravni je Vlada Republike Slovenije konec leta 2023 določila Ministrstvo za obrambo za osrednji organ za spremljanje in koordiniranje odzivanja na hibridne grožnje.

**Zoperstavljanje hibridnim
grožnjam, ki jih predstavljajo
tudi kibernetični napadi, je ena
izmed prednostnih nalog Nata.**

NATOV POSPEŠEVALNIK INOVACIJ POSPEŠENO V PRIHODNOST

BESEDILO Liliana Brožič, DLO

FOTO spletna stran DIANA

J

uniija 2021 je na Natovem vrhu v Bruslju nastala pobuda za nastanek Natovega pospeševalnika inovacij (angl. Defence Innovation Accelerator for the North Atlantic – DIANA). Potrjen je bil na junijskem vrhu v Madridu.

Temeljna naloga Natovega pospeševalnika inovacij je spodbuditi inovatorje k iskanju novih prebojnih tehnologij za dvojno rabo – civilno in vojaško, ki bodo kos sodobnim varnostnim izzivom ter bodo prispevale k strateški prednosti in zagotavljalne varno prihodnost vseh držav, in sicer s povezovanjem vlad držav članic, industrije ter akademske skupnosti. Leta 2023 je bilo opravljenega veliko dela. Države članice smo naredile vse potrebno za polni zagon Natovega pospeševalnika inovacij. Prvi razpis za inovatorje je bil objavljen 19. junija. Pri pripravi razpisa smo izhajali iz skupnih obrambnih in varnostnih potreb, zato je bil osredotočen na tri najpomembnejše strateške vsebine: energetska odpornost, varno izmenjavo informacij ter zaznavanje in nadzor. Za vse inovacije, ki so prepoznane kot prebojne in so izbrane za podporo pospeševalnika pri njihovem razvoju, prijavitelj prejme 100.000 evrov nepovratnih sredstev, pozneje pa lahko v pospeševalnem programu prejme še do 300.000 evrov. Proces celovitega ocenjevanja predlogov se je končal novembra 2023, ko so bila izmed prvotno načrtovanih 30 zamisli objavljena imena 44 podjetij, izbranih za sodelovanje v pilotnem pospeševalnem programu. Ta je osredotočen na znanje in veščine, ki so potrebni v svetu inovacij za dvojno rabo. Izbranim podjetjem je na voljo šestmesečno

usposabljanje v desetih modulih. V času ocenjevanja prijav je potekal tudi razpis za evalvatorje in mentorje, ki bi želeli izbranim inovatorjem pomagati na poti do uresničitve njihove inovacije. Končni cilj pospeševalnika inovacij je, da izbrani prijavitelji in države članice ugotovimo, ali so njihovi predlogi inovacij uresničljivi in jih je mogoče vključiti v proizvodni proces ter uporabiti na trgu za civilno in vojaško rabo. V ta namen bomo potrebovali tudi testne centre. V prvem letu smo države članice predlagale 90 testnih centrov za vključitev v pospeševalnik. Povabilo k sodelovanju novih še vedno velja.

Slovenija je na razpis pospeševalnika inovacij prijavila dve inovaciji, ki pa žal nista bili izbrani za dodatno financiranje. Ena oseba se je prijavila kot evalvator, 16 pa se jih je prijavilo za mentoriranje inovatorjev. Do sredine leta smo prijavi tri testne centre za potrebe pospeševalnika inovacij, do konca leta pa skupno 12 testnih centrov. Z njimi se po predhodni evalvaciji sklenejo pogodbe o sodelovanju, po potrebi pa se jih vključijo v postopke testiranja z inovatorji.

Zemljevid testnih centrov
Natovega pospeševalnika inovacij

NATOV INOVACIJSKI IZZIV TUDI V SLOVENSKI VOJSKI

BESEDILO Iris Žnidarič

FOTO Bruno Toič

Natov inovacijski izziv je projekt, ki ga od leta 2017 dvakrat na leto organizira inovacijsko vozlišče Zavezniškega poveljstva za transformacijo (angl. Allied Command Transformation –ACT) v sodelovanju z državami članicami. Namenjen je spodbujanju idej za hitro in stroškovno učinkovito reševanje skupnih izzivov zavezništva ter držav članic.

V drugi polovici leta 2023 je Slovenska vojska gostila jesenski Natov inovacijski izziv na temo vojaške mobilnosti. Cilj izziva je bil poiskati celovito inovativno digitalno rešitev, ki bo omogočila usklajeno in učinkovito načrtovanje ter izvedbo vojaških premikov z morebitno povezljivostjo s civilnimi sistemi v prometnem omrežju ter uporabo vseevropskega prometnega omrežja (TEN-T).

Na zaključnem dogodku, ki je potekal 14. novembra v Ljubljani, je svoje rešitve predstavilo enajst finalistov iz Estonije, Francije, Kanade, Nemčije, Poljske in Združenih držav Amerike. Po izboru žirije je zmagal nemški inovacijski projekt Yarded. Na drugo mesto se je uvrstil projekt BAH Tech Infusion iz Združenih držav Amerike, na tretje pa projekt skupine

Zaključnega dela Natovega inovacijskega izziva v Sloveniji sta se udeležila tudi generala Glavaš in Lavigne.

Deloitte iz Kanade. Izbranci Natovega inovacijskega izziva so prejeli denarne nagrade ter podporo pri razvoju in izvajanju ustreznih rešitev.

Udeležence inovacijskega izziva sta nagovorila načelnik Generalštaba Slovenske vojske generalpodpolkovnik Robert Glavaš in vrhovni poveljnik zavezniških sil za transformacijo general Philippe Lavigne. Generalpodpolkovnik Glavaš je izpostavil pomen inovacij in razvijanja novih rešitev za boljšo pripravljenost na izzive v spremenjajočem se varnostnem okolju, pri čemer je pomembno sodelovanje med civilnimi ter vojaškimi akterji pri zagotavljanju teh. General Lavigne pa je spregovoril o pomenu tekmovanja za ohranjanje prednosti v vseh domenah, pri čemer je učinkovita logistična podpora pomemben člen.

The image features a background of the NATO logo and the Slovenian flag. The NATO logo is a white four-pointed star with a circle around it, set against a blue background. The Slovenian flag is white with a blue triangle at the top and a red triangle at the bottom. The text is overlaid on a light blue background.

SLOVENIJA

in **NATO**

20 let / years